

บทที่ 1

สภาพสังคมและภูมิหลังของผู้ประพันธ์

สถานการณ์โลกในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึง 20 มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการอุตสาหกรรมอย่างมาก ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาทางด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ดังจะเห็นได้จากสมญาของยุคนี้ว่า เป็นยุคสมัยใหม่ (The Modern Age) ระยะเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ.1900 เป็นต้นมา ความเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์โลกในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบ และเนื้อหาของทางศิลปะและวรรณกรรมด้วย นวนิยายแนวคิดสังคมอุดมคติเป็นวรรณกรรมที่ได้รับผลกระทบและมีพัฒนาการซับซ้อนกว่าเรื่องประเภทเดียวกันในช่วงยุคก่อนหน้านี้

สถานการณ์โลกในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19-20

ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17 ชาวยุโรปออกสำรวจจับจองดินแดนพื้นทะเล เป็นอาณานิคม ขอบเขตภูมิศาสตร์โลกขยายอย่างกว้างขวางจนสิ้นศตวรรษที่ 19 ความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกในครึ่งหลังคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุผล บางประการที่สำคัญ ได้แก่ การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ (The Scientific Revolution) และการปฏิวัติอุตสาหกรรม (The Industrial Revolution)

การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์เริ่มมาจากบุคคลสำคัญที่สุดในยุคซึ่งถือว่าเป็นผู้พื้นฐาน ความคิดวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ได้แก่ นิวตัน (Newton) ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ และนักปรัชญา ชาวอังกฤษที่สำคัญ ค.ศ.1687 วิธีการของนิวตันมีชื่อว่า "กลศาสตร์แบบนิวตัน" (Newtonian Dynamics) คือเป็นการนำเหตุผลมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามหลักคณิตศาสตร์ ทฤษฎีใดที่ไม่สามารถอธิบายสิ่งผิดปกติกได้ ทฤษฎีนั้นจะถูกกลบไป ทฤษฎีของนิวตันเป็นพื้นฐาน สำคัญต่อการศึกษาทฤษฎีเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์¹

¹สุรชัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย, มนุษย์กับอารยธรรม หน่วยที่ 8-15 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุรชัยธรรมมาธิราช, 2534), หน้า 315.

ส่วนการปฏิวัติอุตสาหกรรม หมายถึงการที่ความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมเข้ามา มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของมนุษย์ ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม² อังกฤษเป็นประเทศแรกของโลกที่มีความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมก่อนประเทศอื่น ๆ ระยะเวลาปฏิวัติอุตสาหกรรมของอังกฤษอยู่ในระหว่าง ค.ศ. 1760 - 1830 ในขณะที่ระยะการปฏิวัติอุตสาหกรรมของหลายประเทศเกิดขึ้นในคริสต์วรรษที่ 20 และอีกหลายประเทศยังไม่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเลย

การปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศต่าง ๆ มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเป็นอย่างมาก ระบบโรงงานอุตสาหกรรมได้สร้างความเจริญแก่สังคมด้วยการพัฒนาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้อุตสาหกรรมขยายตัว แต่ระบบโรงงานอุตสาหกรรมก็ก่อให้เกิดปัญหาสังคมด้วยทางหนึ่ง ผลกระทบของระบบอุตสาหกรรมก่อให้เกิดชนชั้นแรงงานและชนชั้นนายทุน พวกชนชั้นแรงงานซึ่งเป็นชนชั้นที่ยากจนจึงตกอยู่ใต้อิทธิพลของพวกนายทุน ผู้หญิงและเด็กถูกนำมาใช้เป็นแรงงานด้วยจึงเกิดเป็นปัญหาสังคมประการหนึ่ง

เมื่อเข้าคริสต์ศตวรรษที่ 20 โลกมีการพัฒนาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 ทำให้เกิดความต้องการแสวงหาแหล่งวัตถุดิบและตลาดระบายสินค้า รัฐบาลในชาติต่าง ๆ รักษาผลประโยชน์ให้ชาติตนด้วยการแสวงหาอาณานิคมในแถบเอเชียและแอฟริกา จึงเรียกว่า "เป็นยุคจักรวรรดินิยมยุคใหม่" (New Imperialism) เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการล่าอาณานิคมคือลัทธิชาตินิยมที่มีต้นเค้ามาจากความเชื่อในลัทธิดาร์วินเชิงสังคมที่ว่า ชาติที่เข้มแข็งกว่าย่อมเข้าครอบครองชาติที่อ่อนแอกว่า

สภาพยุโรปก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 (1871-1914) ถูกรื้อด้วยจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ ลัทธิชาตินิยมผนวกเข้ากับลัทธินิยมทหาร (Militarism) ผลของสงครามโลกครั้งที่ 1 ให้นำไปสู่การเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในเวลาต่อมา สงครามโลกทั้งสองครั้งเป็นเหตุ

²ธัชยา โภภณกาญจน, อารยธรรมตะวันตก (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522), หน้า 386.

ให้โลกตระหนักภัยร้ายแรงจาก "ลัทธิชาตินิยม" ขณะเดียวกันก็ตระหนักถึงพิษภัยของการนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งอาจนำความหายนะมาสู่มนุษยชาติได้ เช่นการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อสร้างอาวุธสงคราม เป็นต้น

ในท่ามกลางความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และความเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์ซึ่งแผ่ขยายส่งผลกระทบต่อทั่วโลก เป็นธรรมดาอยู่เองที่ปัญญาชนโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเขียน ย่อมจะมีทรรศนะเป็นเชิงตอบสนองหรือโต้ตอบความผันผวนที่ปรากฏต่อสายตา บ้างก็ชื่นชมชัยชนะแห่งโลกวิทยาศาสตร์ เช่น นักเขียนในกลุ่ม futurism บ้างก็ชี้ให้เห็นผลร้ายของความเจริญอย่างจุดยังไม่อยู่ของวิทยาการยุคสมัยใหม่ ดังที่ อัลดาส เลียวนาร์ด ฮักซ์เลย์ (Aldous Leonard Huxley) แสดงไว้ในนวนิยายวิทยาศาสตร์เรื่อง เบรฟ นิว เวิร์ลด์ (Brave New World) บ้างก็นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาไตร่ตรองพิจารณาหาข้อดีข้อเสีย แล้วนำความคิดที่ได้ไปจินตนาการสร้างโลกใหม่ที่จะเป็นดินแดนแห่งความสุขของมนุษยชาติ ในกลุ่มหลังนี้ปรากฏชื่อ เอช.จี.เวลล์ และสกินเนอร์ อยู่ด้วย แม้แต่ในประเทศไทยซึ่งก้าวเข้าสู่โลกสมัยใหม่ด้วยเช่นกัน นักประพันธ์อย่าง ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ ก็มีทัศนคติที่ต่างแตกต่างจากนักประพันธ์อังกฤษและอเมริกันที่เอ่ยนามสักเท่าใดนัก

ยุคศตวรรษที่ 19 ถึง 20 จึงเป็นยุคแห่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่ก็เป็ยุคแห่งความหายนะด้วยเช่นกัน ถ้ามนุษยชาติไม่รู้จักวิธีดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ภาพความเจริญหรือความสับสนแห่งยุคเป็นอิทธิพลสำคัญที่นักประพันธ์ได้นำเสนอในงาน ทั้งนี้เป็นเพราะนักประพันธ์เองก็เป็นบุคคลร่วมยุคสมัย จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงอิทธิพลร่วมยุคสมัยได้พ้น

ภูมิหลังทางสังคมของเอช.จี.เวลล์ (H.G. Wells : 1866-1946)

อะ โมเดิร์น ยูโทเปีย (A Modern Utopia, 1905)

อะ โมเดิร์น ยูโทเปีย ของ เอช.จี.เวลล์ เป็นนวนิยายแนวคิดสังคมอุดมคติเรื่องสำคัญของเวลล์นักประพันธ์คนสำคัญของอังกฤษ ในยุคปลายศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษ 20 เวลล์ได้กล่าวถึงหนังสือเรื่องนี้ว่าเป็นเรื่องที่ประสบความสำเร็จมากกว่าเรื่องแนวสังคมอุดมคติเรื่องอื่น ๆ ของเขา แม้ว่ายอดขายจะไม่มากมายเท่าใดนัก

Although it has never had any great popular sale,
A Modern Utopia remains to this day one of the most vital
and successful of my books.³

เฮน. จี. เวลส์ (H. G. Wells: 1866-1946) ได้รับฉายาว่า "บิดาแห่งนวนิยายวิทยาศาสตร์และสังคม"⁴ เขาเกิดเมื่อปีค.ศ. 1866 ที่เมืองบรอมลีย์ (Bromley) ในแคว้นท์ (Kent) ซึ่งอยู่ห่างจากกรุงลอนดอนเพียงไม่กี่ไมล์ ซึ่งเป็นตอนปลายยุคพระนางวิกตอเรีย (1837-1900) และเติบโตเมื่ออังกฤษเข้าสู่ยุคสมัยใหม่เมื่อพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด (Edward) ได้ขึ้นครองราชย์ระยะตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 เป็นต้นมา

สมัยพระนางวิกตอเรียเป็นยุคที่ประเทศอังกฤษมั่งคั่งก้าวหน้าและมีอาณาจักรแผ่ไพศาลออกไปจนได้รับสมญาว่าเป็นดินแดนที่พระเจ้าอาทิตย์ไม่เคยตกดิน ในด้านวิทยาการ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ได้รุคหน้าไปอีกด้วยผลงานทางธรณีวิทยาของ Charles Lyell ผลงานทางธรรมชาติวิทยาของ Alfred Russel Wallace และ Charles Darwin และผลงานทางชีววิทยาของ Thomas Henry Huxley ข้อเขียนของนักวิทยาศาสตร์เหล่านี้ ได้ก่อให้เกิดแนวความคิดใหม่ ๆ ในทางปรัชญาและทางเศรษฐศาสตร์ ส่วนในด้านสังคม การขยายตัวทางอุตสาหกรรมทำให้ผู้คนอพยพจากชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่ ๆ เข้าทำงานเป็นกรรมกรตามโรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยแออัดยัดเยียด และปัญหาเรื่องสภาพการทำงานและอัตราค่าจ้างแรงงานของกรรมกร⁵

³Wells, H.G., The Experiment in Autobiography (London : Victor Gollancz , 1934), p.658.

⁴เวลส์, เฮน.จี., แล้ววันนั้นจะมาถึง. แปลโดย เลอจันท์ บรรณเจติ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคสส์ไทย, 2522), หน้า 1.

⁵เสริมจิตร สิงหเสนี , ความรู้เบื้องต้นในเรื่องวรรณคดีอังกฤษและวรรณคดีอเมริกัน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2524), หน้า 56.

เมื่อเข้าสู่สมัยใหม่ (The Modern Age) คือระยะตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 เมื่อพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดขึ้นครองราชย์ อังกฤษต้องต่อสู้อันสงครามโลกถึง 2 ครั้ง ต้องปลดปล่อยประเทศอาณานิคมานเครือจักรภพ (British Commonwealth) ท้ากับความมั่งคั่งของประเทศอังกฤษลดน้อยลงไป ส่วนในด้านวิทยาการความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ในตอนต้นสมัยใหม่ ก่อให้เกิดความมั่นใจในกำลังสติปัญญาของมนุษย์ว่าจะประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกและให้ความสุขแก่มนุษยชาติ⁶ อย่างไรก็ตาม ความเชื่อที่ถูกต้องอันคลอนด้วยสงครามโลกและความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์ไม่อาจแน่ใจว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะนำความสุขมาสู่มนุษยชาติได้อย่างแท้จริง ในยุคสมัยใหม่นี้จึงเป็นทั้งยุคแห่งความก้าวหน้าทางวิทยาการ แต่ก็เป็่ในยุคแห่งความสับสนด้วยเช่นกัน

เวลส์กับอิทธิพลทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์

อิทธิพลของวิทยาการและสภาพสังคมอังกฤษร่วมสมัยของเวลส์ มีบทบาทในการกำหนดความคิดและปรัชญาที่เขาเสนอในรูปแบบนวนิยายของเขา เวลส์เกิดมาในครอบครัวของชนชั้นกลางระดับล่าง เมื่อบิดามารดาของเขาแต่งงานกัน ทั้งสองได้ซื้อกิจการร้านค้าด้วยขามที่ต้องเลิกกิจการไปชื่อ "แอ็ตลาส เฮาส์" เวลส์เติบโต ณ บ้านแห่งนี้ เวลส์ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนมัธยมมิคเคิร์สและเนื่องจากเรียนดีจึงได้ทุนการศึกษาเข้าไปเรียนที่ รอยัล คอลเลจ อีฟ ไรต์ ณ ที่นี้เองเวลส์ได้ศึกษาวิชาชีววิทยา จาก ทมัส ฮักซ์เลย์ นักชีววิทยาผู้มีชื่อเสียงซึ่งเป็นผู้สนับสนุนทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ล ดาร์วิน

เวลส์ได้รับอิทธิพลทฤษฎี "วิวัฒนาการ" ของชาร์ล ดาร์วิน ที่กล่าวถึงวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตและกฎข้อที่สำคัญที่ว่า "ผู้เหมาะสมที่สุดจึงจะมีชีวิตรอด" (The survival of the fittest) แต่เวลส์ไม่เห็นด้วยที่พวกชาตินิยมมากมของดาร์วินเรื่อง "The survival of the fittest" ไปตีความอย่างผิด ๆ ว่า ชนชาติผิวขาว หรือชาติคอเคซอยด์เหนือกว่าเชื้อชาติอื่นทั้งด้านพลังกายและสติปัญญา จึงเป็นหน้าที่ของชนผิวขาวที่เจริญแล้ว จะต้องรับผิดชอบต่อชาติที่ล่าหลังด้วยการนำวิทยาการที่มีประสิทธิภาพและวัฒนธรรมตะวันตกไปเผยแพร่

⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 59-61.

เวลส์ไม่เห็นด้วยที่แนวความคิดชาตินิยมนี้ได้รับการสนับสนุนจาก รัตยาร์ด คิปลิง (Rudyard Kipling) กวีชาวอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่กล่าวว่า เป็น "ภาระของชนผิวขาว" (White man's burden) ที่จะต้องนำอารยธรรมของตน เช่น ความรู้ทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์ การศึกษา ศาสนา ไปเผยแพร่ให้แก่ชาวพื้นเมืองผิวเหลืองและผิวดำที่ยังอยู่ในสภาพล้าหลัง ชาวยุโรปส่วนใหญ่ โดยเฉพาะชาวอังกฤษมีความเห็นคล้อยตามคิปลิง โดยเชื่อว่าการขยายอาณานิคมเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะเป็นภาระของชนผิวขาวที่จะต้องนำวัฒนธรรมตะวันตกไปพัฒนาเชื้อชาติที่ด้อยกว่าให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น⁷

ประเทศอังกฤษในขณะนั้นได้ดำเนินนโยบายล่าอาณานิคมและได้เข้าปกครองอินเดียใน ตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เวลส์ไม่เห็นด้วยกับการตีความนี้ ในเรื่อง อะ โรม เติร์น ยูโทเปีย เวลส์ได้ให้ตัวละครเอกวิจารณ์การนำทฤษฎีของดาร์วินไปตีความในทางที่ผิดว่ากลายเป็นข้ออ้างของพวกชาตินิยมหรือของการบุกรุกล่าอาณานิคม โดยอ้างว่าอีกฝ่ายหนึ่งด้อยกว่า เป็นหน้าที่ ผู้เหนือกว่าต้องเข้าปกครองดังที่คิปลิงอ้าง

These social and political followers of Darwin have fallen into an obvious confusion between race and nationality , and into the natural trap of patriotic conceit. The dissent of the Indian and Colonial governing class to the first crude applications of liberal propositions in India has found a voice of unparalleled penetration in Mr.Kipling , whose want of intellectual delectation is only equalled by his poetic power

(A Modern Utopia, p.328)

⁷สุโขทัยธรรมมาธิราช,มหาวิทยาลัย, มนุษย์กับอารยธรรมหน่วยที่ 8-15 , หน้า 377.

เวลส์ได้ศึกษาความคิดเรื่อง "The survival of the fittest" ของดาร์วิน ผ่านคำบรรยายของฮักซ์เลย์ และมีความเชื่อแน่วเดียวกับฮักซ์เลย์ ฮักซ์เลย์ได้บรรยายในปี ค.ศ.1893 หัวข้อเรื่อง "Evolution and Ethics" เขาคัดค้านการที่มีผู้ตีความทฤษฎีของดาร์วินว่า สิ่งที่เหมาะสมที่สุดจะเป็นฝ่ายอยู่รอด ซึ่งเป็นขบวนการเลือกสรรของธรรมชาติ ฮักซ์เลย์เห็นว่าสิ่งที่เหมาะสมจะอยู่รอดอาจไม่ใช่เรื่องของความดีก็ได้ เพราะในการแก่งแย่งเพื่อมีชีวิตรอด คนที่อ่อนแอกว่าจะถูกทำลาย แต่คนที่รอดอยู่คือคนที่ฉลาดในการเอาตัวรอดได้ดีกว่า และโรคเหี้ยมพอจะทาร้ายผู้อื่นเพื่อใหตนอยู่รอด ดังนั้นกรณีนี้ผู้ที่อยู่รอดจึงไม่ใช่คนดี ดังนั้นการอยู่รอดจึงเป็นคนละเรื่องกับคุณธรรมความดี ไม่ใช่เรื่องถูกต้องที่ใครจะอ้างสิทธิความเหมาะสมของผู้เหนือกว่าเพื่อข่มเหงผู้ด้อยกว่า

I know of no study which is no utterly saddening as that of the evolution of humanity. Man emerges with the marks of his lowly origin strong upon him. He is a brute, only more intelligent than the other brutes, a blind prey to impulse...a victim to endless illusions, which make his mental existence a burden⁸

อนึ่ง เวลส์ได้อิทธิพลความคิดทางวิทยาศาสตร์ของ เซอร์ วิลเลียม ทอมสัน (Sir William Thomson) ผนวกเข้ากับทฤษฎี Cosmic Pessimism ของ ที. เอส. ฮักซ์เลย์ ที่สรุปว่ามนุษย์มีอาจควบคุมวิวัฒนาการของธรรมชาติได้ ในที่สุดเขาพร้อมจะถูกทำลายจากธรรมชาติได้ทุกขณะ

ทอมสันได้พบกฎข้อ 2 ของเทอร์โมไดนามิกส์ที่ว่าด้วยความเคลื่อนไหวเนื่องจากพลังงานความร้อนในเรื่อง "เ็นโทรปี" (Entropy) ซึ่งเป็นตัวแปรทางการถ่ายเทพลังงาน ความร้อน กฎที่ว่านี้คือไม่มีทางเป็นไปได้ที่จะสร้างเครื่องกลซึ่งสามารถทำงานเป็นวัฏจักรให้

⁸Kumar, Krishan, Utopia and Anti-Utopia in Modern Times (Great Britain : Basil Blackwell , 1987), p.176.

เกิดผลเฉพาะคือ ถ่ายเทความร้อนอย่างต่อเนื่องกันจากวัตถุหนึ่งไปสู่อีกวัตถุหนึ่งที่อุณหภูมิสูงกว่า⁹ ตัวอย่างที่เห็นได้คือจุดดับบนดวงอาทิตย์เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นว่า การถ่ายเทความร้อนย่อมมีส่วนที่ม้อาจสร้างขึ้นได้เหมือนเดิม ข้อสรุปของกฏนี้จึงบอกว่า ไม่มีสิ่งที่เรียกว่า เครื่องจักรความร้อนที่สมบูรณ์ ดังนั้นเมื่อดวงอาทิตย์ที่เป็นแหล่งพลังงานยิ่งใหญ่ที่สุดของจักรวาลเกิดการสูญเสียความร้อนเป็นจุดดับบนดวงอาทิตย์ จะมีผลให้โลกเกิดยุคน้ำแข็ง และกฏของธรรมชาตินี้เป็นอุทาหรณ์ให้มนุษย์ได้ตระหนักว่าตนม้อาจควบคุมวิวัฒนาการในธรรมชาติได้เลย

เวลส์ได้เสนอแนวความคิด "การเสื่อมสลายของโลก" ตามกฏ "เอ็นโทรปี" ในเรื่อง The Time Machine (1895) กล่าวถึงอนาคตกาลของโลกที่ถูกทำลายด้วยยุคน้ำแข็งครั้งแล้วครั้งเล่า เมื่อเวลาผ่านยุคน้ำแข็งละลาย เมืองและความเจริญจะถูกสร้างขึ้นมาใหม่ แต่เมื่อเจริญถึงจุดสูงสุดก็จะเป็นกฏวัฏจักรการทำลายทางธรรมชาติว่าโลกจะเสื่อมและยุคน้ำแข็งเข้ามาแทนที่อีก

ส่วนทฤษฎี Cosmic Pessimism ของ ที. เอส. ฮักซ์เลย์ เกี่ยวกับความวิตกว่า มนุษย์ม้อาจควบคุมสิ่งที่เขาสร้าง เป็นความวิตกรวมของชาวอังกฤษในยุคสมัยใหม่ (A Modern Age) ผู้ถูกกระตุ้นด้วยเหตุผลหลายประการ อาทิ สงครามโลก และความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ แต่ที่สำคัญการค้นพบว่ามนุษย์ม้อาจเชื่อในความสามารถของตนในการรับรู้ (Perception) และในการใช้เหตุผล (Reasoning) ของตน มาจาก 3 ทฤษฎีหลักที่สำคัญของยุค คือ ทฤษฎีสัมพัทธ์ (law of relativity) ของ Albert Einstein ทฤษฎี "Theory of Conditioned Reflex" ของ John Broadus Watson และ "Theory of Subconscious Mind" ของ Sigmund Freud¹⁰

⁹จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะวิศวกรรมศาสตร์, ฟิสิกส์ 1 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมวิชาการ, 2521), หน้า 607.

¹⁰เสริมจิตร สิงหเสนี, ความรู้เบื้องต้นในเรื่องวรรณคดีอังกฤษและวรรณคดีอเมริกัน, หน้า 61.

Law of relativity เสนอว่ามนุษย์รู้เฉพาะสิ่งนั้นมีผลต่อจิต แต่สิ่งนั้นจะมีสภาพอันแท้จริงอย่างไร เรามักอาจทราบได้ ส่วน Theory of conditioned reflex ท้าทายมนุษย์ประจักษ์ความจริงที่ว่าความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ถูกกำหนดจากประสบการณ์เก่า ๆ ของตัวเอง และ Theory of the Subconscious Mind ท้าทายมนุษย์ประจักษ์ว่า ความปรารถนาหรือความนึกคิดของเราเกิดจากจิตใต้สำนึกของตน

ตอนต้นสมัยใหม่มนุษย์มีความเชื่อว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะช่วยทำให้เกิดการประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เพื่อความสุขของมวลมนุษย์ แต่ผลจากสงครามโลก ความตกต่ำทางเศรษฐกิจรวมทั้งทฤษฎีทั้ง 3 นี้ ที่เปิดเผยว่ามีความจริงอีกหลายสิ่งหลายอย่างในโลกนี้ที่มนุษย์ยังค้นไม่พบ มนุษย์คิดว่าตนฉลาด แต่ที่จริงความรู้ของมนุษย์ยังมีจำกัด เหตุผลเหล่านี้ท้าทายมนุษย์ามั่นใจในเหตุผลของตนเองว่าถูกต้องเสมอไป และเริ่มวิตกกังวลว่ามนุษย์อาจจะยังไม่พร้อมที่จะใช้สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เหล่านี้ และอาจประสบภัยพิบัติเพราะ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ประดิษฐ์ขึ้นด้วยความรู้ทางวิทยาศาสตร์นี้เอง

นวนิยายบางเรื่องของเวลส์ได้สะท้อนความรู้สึกหวั่นวิตกถึงภัยพิบัติจากเครื่องมือที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น อาทิ The Island of Dr. Moreau (1896) เป็นเรื่องของนักวิทยาศาสตร์ผู้ทดลองเปลี่ยนสัตว์ให้เป็นมนุษย์ครึ่งสัตว์ และถูกฆ่าตายในตอนจบจากสัตว์ครึ่งคนที่เขาทดลองขึ้น The Invisible Man เป็นเรื่องของนักวิทยาศาสตร์ผู้ค้นพบสูตรเคมีที่ท้าวคนหายตัวได้ เขาท้าวให้ตัวเองหายตัวเพื่อกระทำความอาชญากรรม แต่การหายตัวได้ไม่จริง ๆ เขาจบชีวิตในที่สุดจากการตามล่าของตำรวจ นวนิยายทั้ง 2 เรื่องเป็นตัวอย่างของแก่นเรื่องที่แสดงให้เห็นอันตรายจากการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ทางที่ผิด

เวลส์นำปรัชญาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เขาได้ศึกษามาเป็นวัตถุดิบในการประพันธ์นวนิยาย โดยเฉพาะเรื่องมิติที่ 4 ซึ่งมาจากทฤษฎีสัมพันธภาพของไอน์สไตน์ เวลส์ได้แนวความคิดนี้เมื่อเขาเรียนอยู่มหาวิทยาลัย และเวลส์ได้นำความคิดเรื่องมิติที่ 4 มาเป็นแก่นเรื่องใน The Time Machine ซึ่งเป็นนวนิยายเรื่องแรกของเวลส์ เรื่องนี้เขาเขียน

มาตั้งแต่สมัยอยู่มหาวิทยาลัย และเมื่อเรื่องตีพิมพ์ก็ประสบความสำเร็จอย่างมาก เนื้อเรื่องเกี่ยวกับนักวิทยาศาสตร์ผู้ซึ่งค้นพบเครื่องมือที่จะเดินทางย้อนกลับไปสู่อดีตและเดินทางล่วงหน้าไปสู่นาคตได้ เขาได้อธิบายมิติที่ 4 ในเรื่อง The Time Machine (1895) ว่าโลกมี 4 มิติ คือเวลาเป็นมิติที่ 4 ซึ่งเป็นทฤษฎีใหม่ แต่เดิมเรารู้จักกันเพียง 3 มิติ คือ มิติ ความยาว มิติความสูง และมิติความหนา ส่วนเวลาเป็นอีกมิติหนึ่งที่มีอยู่เราจึงสามารถเดินทาง ไปสู่นาคตหรืออดีตได้ ตัวอย่างเช่น คน ๆ หนึ่งเมื่ออายุ 8 ขวบ...เจริญเติบโตมาจนถึงอายุ 15 ขวบ...แล้วก็เป็นผู้ชายอายุ 30 ปี และก็อายุ 50 ปี นี้เป็นคน ๆ เดียวกันแต่ไม่ได้มีชีวิตอยู่ใน เวลาเดียวกัน พวกเขาตามกันมาเป็นทอด ๆ ในมิติแห่งเวลา¹¹

ในเรื่อง อะ โมเดิร์น ยูโทเปีย เวลส์ได้นำเรื่องมิติที่ 4 เข้ามาเกี่ยวข้องกับจักรวาลยูโทเปียเป็นคู่แฝดกับดาวโลก แต่มิติเวลาที่หล่อมล้ากันอยู่ทำให้คนบนโลกทั้งสองไม่ได้พบกัน หรือในเรื่อง Men like Gods จักรวาลยูโทเปียและโลกมนุษย์มีลักษณะหล่อมล้ากัน ทางมิติเวลา ด้วยความหักเหทางฟิสิกส์บางอย่างทำให้ประตูมิติเวลาเปิด ดังเช่นมนุษย์บนโลก ไปได้หลงไปสู่มิติเวลาในจักรวาลยูโทเปียได้

เวลส์ได้กล่าวถึงที่มาของมิติที่ 4 ในหนังสือ อัตชีวประวัติ ว่า เขาได้รู้มาตั้งแต่ เรียนอยู่ และใช้เป็นข้อมูลในการแต่งหนังสือ

In the students' Debating Society, of which I tell more later, I heard about and laid hold of the idea of a four dimension frame for a fresh apprehension of physical phenomena, which afterwards led me to send a paper, "The Universe Rigid," to the Fortnightly Review (a paper which was rejected by Frank Harris as incomprehensible), and give me a frame for my first scientific fantasia, the Time Machine,...¹²

¹¹เวลส์, เอช.จี, ยานเวลา แปลโดย ปาริชาติ ชูรัชติแก้ว (กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด, 2524), หน้า 8.

¹²Wells, H.G., The Experiment in Autobiography, p.214.

เวลส์มีความชื่นชม ชาร์ล คาร์วิน และ ที.เอส. ฮักซ์เลย์ ตั้งแต่เมื่อเรียนอยู่มหาวิทยาลัย อิทธิพลความคิดของนักวิทยาศาสตร์ทั้ง 2 คน จึงเป็นปรัชญาความคิดในการเขียนนวนิยายของเวลส์ดังที่กล่าวมาแล้ว เวลส์ได้เลือกเรียนฟิสิกส์และธรณีวิทยา แต่แล้วก็เลิกเรียนด้วยเหตุผลว่าอาจารย์สอนไม่ดี เขาสอบได้ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตในปี ค.ศ. 1890 และได้เป็นอาจารย์สอนใน University Correspondence ในมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ แต่เวลส์ต้องออกจากการทำงานเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยเนื่องจากสุขภาพไม่ดี เขาจึงหันมาเริ่มงานประพันธ์อย่างจริงจัง

เวลส์เป็นนักประพันธ์ผู้สนใจสังคมและวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมาก งานเขียนนวนิยายของเวลส์ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ นวนิยายเหนือจริง (Fantastic Novels) แนวกึ่งวิทยาศาสตร์ (Pseudoscientific Novels) และนวนิยายแนวสมจริง (Realistic Novels)

นวนิยายแนวกึ่งวิทยาศาสตร์ของเวลส์ถูกนำไปเปรียบเทียบกับจูลส์ เวิร์น และได้ฉายาว่า จูลส์ เวิร์นแห่งอังกฤษ แต่เวลส์ไม่ยอมรับสมญานี้โดยให้เหตุผลว่า นวนิยายของเขาเพียงแต่แสดงความเชื่อทางการเมืองของเขา และไม่ได้นำมาใช้ในการทำนายการประดิษฐ์ค้นคิดทางวิทยาศาสตร์จริง ๆ มากไปกว่าความตั้งใจสร้างนวนิยายให้เป็นความฝันที่น่าประทับใจดีเท่านั้นเอง¹³

อิทธิพลการปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์มีผลต่อนวนิยายของเวลส์เป็นอย่างมาก แม้แต่ในเรื่อง อะ โมเดิร์น ยูโทเปีย เวลส์ให้สัญลักษณ์เหรียญเงินที่สร้างขึ้นโดยยูโทเปียเป็นรูปของนิวัตน์ ทั้งนี้เพราะนิวัตน์เป็นสัญลักษณ์ของผู้ปฏิบัติวิทยาศาสตร์ยุคอาณานิคมศตวรรษที่ 19 รูปนิวัตน์ที่ซับซ้อนเหรียญแทนรูปผู้นำประเทศจึงเป็นความหมายของยุควิทยาศาสตร์เข้าแทนที่การเมืองดังลักษณะเงินที่สร้างขึ้นโดยยูโทเปีย ของ อะ โมเดิร์น ยูโทเปีย

¹³Kunitz and Haycraft, Twentieth Century Authors (New York : The H.W. Wilson Company , 1960), p. 1492.

One Lion, equal to "twaindy" bronze Crosses This Lion is distinctly a beautiful coin, admirably made with its value in fine , clear letters circling the obverse side, and a head thereon - of Newton,

(A Modern Utopia, pp. 71-72)

เวลส์กับสังคมนิยมเพเบียน

เวลส์เป็นนักประพันธ์ที่สนใจแนวสังคมนิยมมาก งานเขียนของเขามีทั้งที่เป็นเรื่องทางวิทยาศาสตร์ และทางสังคม นวนิยายแนวเสนอความคิดทางสังคมของเวลส์แบ่งการเสนอเป็น 2 แนว คือ แนวแรกเสนอการสร้างมโนภาพถึงสังคมนิยมอุดมคติ (Utopias) ได้แก่ Anticipation (1900) Mankind in the Making (1903) A Modern Utopia (1905) และ New Worlds for Old (1908) พร้อม ๆ กับการเสนอภาพสังคมนิยมอุดมคติ นวนิยายอีกจำนวนหนึ่งของเวลส์ ก็ได้บรรยายชีวิตความเป็นอยู่ของชนชั้นต่ำผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคมนิยม อาทิ Kipps , the Story of a Simple Soul (1905) The New Machiavelli (1911) Mr.Britling Sees ItThrough (1916) Joan and Peter (1918) และ The World of William Clissord (1926)

ความสนใจทางสังคมวิทยามีมานานแล้วตั้งแต่เมื่อเวลส์เข้าศึกษาในเคนซิงตัน (1885) เวลส์ได้แสดงความสนใจแนวคิดสังคมนิยมเพเบียนว่าไม่มีสังคมนิยมอื่นอันลอนดอนช่วงนั้นที่น่าสนใจไปกว่านี้ ดังที่เขาแถลงงานหนังสืออัตตชีวะประวัติของเขา (The Experiment in Autobiography, 1934)

...by the time I came to London Fabianism was Socialism, so far as the exposition of views and policy went. There was no other Socialist propaganda in England worth considering¹⁴.

¹⁴Wells,H.G., The Experiment in Autobiography , p. 247.

สมาคมเฟเบียน (Fabian Society) ก่อตั้งขึ้นในอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1884 สมาคมเฟเบียนประกอบด้วยนักคิดคนสำคัญ ๆ ของอังกฤษ คือ ซิดนีย์และเบียทริซ เว็บบ์ (Sydney and Beatrice Webb) ยอร์ช เบร์นาร์ด ชอว์ (George Bernard Shaw) เอช. จี.เวลล์ (H.G. Wells) และจี.ดี.เอ็ช. โคลส์ (G.D.H. Cole)¹⁵

สาระสำคัญของลัทธิเฟเบียนคือการเปลี่ยนแปลงสังคมแบบค่อยเป็นค่อยไปตามหลักวิวัฒนาการ (The law of Evolution) พวกเขาไม่เชื่อความคิดของมาร์กซ์ ในการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยการปฏิวัติ แต่เฟเบียนมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้อิทธิพลและการชักจูงด้านความคิดให้ชนชั้นปกครองและนักการเมืองของอังกฤษดำเนินแนวทางสังคมนิยมในการแก้ปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจ พวกเขาเห็นว่าทั้งนายทุนและผู้ใช้แรงงานต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นายทุนเป็นเจ้าของเครื่องจักร ส่วนกรรมกรเป็นผู้ใช้แรงงาน ทรัพย์สินของพวกเขาเฟเบียนต่อรัฐเป็นบาปในทางที่เห็นว่ารัฐเป็นศูนย์กลางของโลกทางการบริการและในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณูปโภคที่สำคัญ ๆ พวกเขาสังคมนิยมเฟเบียนเชื่อว่ากิจการเหล่านี้ถูกโอนกรรมสิทธิ์เอกชนมาเป็นของรัฐโดยการออกกฎหมาย

เมื่อเวลล์เข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมสังคมนิยมเฟเบียน แม้เวลล์จะเห็นดีเห็นงามกับหลักการของลัทธิเฟเบียน แต่ก็มีส่วนที่เป็นความเห็นของเขาเองและแย้งความเห็นของสมาชิกคนอื่น ๆ เช่นในเดือนมีนาคม 1903 เวลล์ได้รับเชิญจากสมาคมสังคมนิยมเฟเบียนให้พูดปาฐกถาหัวข้อ "ข้อถกเถียงเรื่องขอบเขตการทำงานทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องเนื่องกับการบริหารงานท้องถิ่น" (The question of scientific administrative areas in relation to municipal undertakings) เวลล์มีความเห็นค้านเว็บบ์ (Webb) สมาชิกของเฟเบียนคนหนึ่ง เวลล์เห็นว่าสังคมนิยมในระดับท้องถิ่นเป็นองค์การเฉพาะตัวที่เล็กเกินไปเมื่อเทียบกับระดับชาติ จึงยากในการดำเนินเศรษฐกิจให้ได้ผล เวลล์ได้ทำนายว่าภายในศตวรรษนี้การติดต่อถึงกันในแต่ละส่วนของประเทศเป็นไปได้ สะดวก รวดเร็วการบริหารที่เหมาะสมคือรูปรัฐวิสาหกิจโดยรัฐจะ

¹⁵ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ , 2523), หน้า 172.

วางนโยบายแบ่งภาคต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับการดำเนินงานว่าภาคใดควรเป็นฝ่ายผลิต ภาคใดควรเป็นเขตการค้าเงินงานของรัฐ ภาคใดควรเป็นองค์กรฝ่ายผู้ผลิตและแรงงาน¹⁶ ปาฐกถาของเวลส์จึงสนับสนุนการรวมเศรษฐกิจเข้ากับการควบคุมพื้นที่แต่ละภาคโดยองค์กรรัฐ

พวกเพเบียนแข่งขันกันในการรณรงค์เผยแพร่ความคิดสังคมนิยมของตน ด้วยการพิมพ์หนังสือแจก เขียนบทความ ออกหนังสือพิมพ์ เวลส์เองก็ได้เขียนหนังสือเผยแพร่ความคิดสังคมนิยมของตนด้วยเช่นกัน ขณะที่เบอร์นาร์ด ชอร์ นักเขียนสมาชิกคนหนึ่งของสมาคมเขียนเกี่ยวกับจักรวรรดินิยมยุคใหม่แต่เวลส์เขียนเกี่ยวกับรัฐโลกในอนาคต (a world state of the future)¹⁷

ในเรื่อง อะ รมเดิร์น ยูโทเปีย เวลส์ได้แสดงแนวความคิดสังคมนิยมเพเบียนในรัฐโลก¹⁸ รัฐโลกเป็นรัฐบาลกลางของนานาชาติ เพราะใน อะ รมเดิร์น ยูโทเปีย ไม่มีการกีดกันเชื้อชาติอีกต่อไป รัฐโลกจะวางนโยบายแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยกระจายแรงงานในแต่ละเขตอย่างเหมาะสมและมีหน้าที่ควบคุมดูแลสาธารณูปโภคต่าง ๆ อนึ่ง ในด้านสวัสดิการสังคมจะมีหลักประกันให้คนงาน เมื่อพ่อแม่เสียชีวิต ลูกของคนงานจะได้รับเงินประกัน ได้รับการศึกษาที่ดี นอกจากนี้ถ้าบุคคลทำงานจนพอมีเงินใช้จ่าย เขามีสิทธิจะไม่ทำงานเพื่อเดินทางท่องเที่ยวตามที่พอใจเพราะรัฐให้เสรีภาพแก่บุคคลอย่างมาก และเมื่อเงินหมดเขาก็สามารถกลับไปทำงานใหม่ได้ โดยมีหน่วยงานที่เรียกว่า "The Public Office" ทำหน้าที่จัดหางานให้เหมาะสมตามความสามารถของบุคคล และยังมีหน่วยงานที่เรียกว่า "Common council of wage workers" ทำหน้าที่วินิจฉัยข้อพิพาทแรงงาน และลูกจ้างยังมีสิทธิต่อรองค่าจ้างกับเจ้าของได้ เป็นต้น

¹⁶Pugh, Patricia, Educate, agitate, organize :100 years of Fabian Socialism (New York : Methuen , 1984), p. 83.

¹⁷Ibid., p.82.

¹⁸Ibid.

เวลส์เป็นนักสังคมนิยมที่ต่อต้านมาร์กซิสม์ (anti-Marxian) ขณะที่มาร์กเห็นว่าผู้ปกครองประเทศต้องเป็นชนชั้นกรรมากร แต่เวลส์สนับสนุนให้ผู้บริหารประเทศมาจากชนกลุ่มน้อย ผู้มีสติปัญญาเป็น "มันสมองของโลก" (World Brain)¹⁹ เพื่อทำหน้าที่บริหารรัฐโลกในอนาคต (World State) ทรรศนะของเขาถ่ายทอดในเรื่อง อะ โรมเดิร์น ยูโทเปีย เวลส์ได้กล่าวถึงตัวละครชนชั้น "ซามูไร" (Samurai) ในเรื่อง อะ โรมเดิร์น ยูโทเปีย ว่าได้รับอิทธิพลมาจากชนชั้นปกครองของเพลโต (Plato) และเวลส์ได้แถลงในหนังสืออัตชีวประวัติว่าเขาคิดว่าการแก้ปัญหาของโลกนั้น วิธีที่ดีที่สุดคือ สร้างนักปกครองเช่นชนชั้นซามูไรใน อะ โรมเดิร์น ยูโทเปีย ในทรรศนะของเวลส์แล้ว ไม่ว่าคนทุกคนเหมาะที่จะเป็นนักบริหาร มีคนบางกลุ่มคณะซึ่งได้รับการศึกษาให้เป็นนักปกครองมาแล้วจึงสมควรเป็นผู้บริหารประเทศ

A Samurai Order educated in such an ideology as I have since tried to shape out, is inevitable if the modern world-state is ever to be fully realized. We want the world ruled, not by everybody, but by a politically-minded organization open, with proper safeguards, to everybody.²⁰

เวลส์ไม่เคยพอใจกับการบริหารงานของคนกลุ่มใหญ่ เขาเห็นว่าเป็นความเกะกะงุ่มง่าม ทำให้การตัดสินใจล่าช้า ดังเช่นเมื่อเวลส์ได้พูดถึงข้อบกพร่องของสมาคมเพเบียนที่เขาเข้าเป็นสมาชิก ในปี 1906 เวลส์โจมตีข้อบกพร่องของสมาคมและเสนอขอแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพิเศษเพื่อช่วยแก้ไขการทำงานของสมาคม กรรมการบริหารยอมตกลงแต่เสนอให้ตั้ง 30 คน เวลส์เห็นว่าเป็นคณะที่ใหญ่เกินไปและการทำงานจะล่าช้า เขาเสนอเพียง 10 คน และถ้าไม่ได้ตามนี้ก็ จะขอถอนตัว ในที่สุดคณะกรรมการบริหารต้องยอมตกลงตามที่เวลส์เสนอ

¹⁹Wells, H.G., The Experiment in Autobiography, p. 658.

²⁰Ibid., p. 251.

Wells hated cumbersome committees; later he resigned from all the Fabian subcommittees to which he had been appointed because they were too large and wasted too much time. Now he insisted that ten would be quite enough to do the job and the Executive gave way when he refused to consider any other plan but his own.²¹

เวลส์ได้แถลงงานหนังสือ อัตชีวประวัติ ถึงความปรารถนาในการดำเนินนโยบาย คณะกรรมการสมาคมเฟเบียนให้เป็นบุคคลานชนชั้นชาวยุโรป อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย คือ ชนชั้นมันสมองกลุ่มน้อย แต่ความคิดของเขาเป็นความคิดที่แตกต่างจากคณะกรรมการเดิมได้แก่ พีช (Pease) ชอว์ (Shaw) เบรน (Bland) และ เว็บบ์ (Sidney Webb) เวลส์เองก็ ระวังจะอ้วนใจงานทัศนคติที่แตกแยกนี้ด้วย

I have told already of my conception of a New Republic (in 1900) and of my elaboration of this idea in A Modern Utopia (1905) and how I tried to make the Fabian Society into an order of the Samurai-to the great excitement of Pease, Shaw, Bland and Sidney Webb, and, to my own effectual discomfiture.²²

ในปี 1908 เวลส์ได้ถอนตัวจากการเป็นสมาชิกสังคมนิยมเฟเบียนเมื่อพบว่าอุดมการณ์ของเขาไม่อาจปรับเข้ากับจุดประสงค์ของสมาคมได้ เวลส์เป็นนักคิดรุ่นใหม่ที่คณะกรรมการบริหารของสมาคมสังคมนิยมเฟเบียนชุดเก่า ได้แก่ ชอว์, พีช และคนอื่น ๆ ไม่ยอม

²¹Pugh, Patricia, Educate, agitate, organize: 100 years of Fabian Socialism , p. 86.

²²Wells, H.G., The Experiment in Autobiography , p. 735.

เปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ของสมาคม พวกเขายังปฏิบัติตามกฎระเบียบเก่า ๆ เวลส์จึงยอมรับไม่ได้
 ดังที่เขาได้กล่าวโจมตีว่า

But Western Socialism has gone on poisoning,
 poisoning itself unprogressively for longer than any
 science had done. It has been marking time for the past
 half century.²³

ดังได้กล่าวแล้วว่า เวลส์ยอมรับอิทธิพลทางวิทยาศาสตร์ เขาจึงทนไม่ได้กับสมาชิก
 สมาคมเพเบียนซึ่งไม่ยอมรับหลักการทางวิทยาศาสตร์ สมาคมเพเบียนจะเปิดโอกาสให้สมาชิก
 ได้แสดงปาฐกถาในช่วงเย็นวันศุกร์ของแต่ละสัปดาห์ เวลส์ได้กล่าวถึง รัสกิน (Ruskin)
 และมอริส (Morris) กับปาฐกถาต่อต้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะมอริสซึ่งเวลส์เรียกเขาว่าเป็น
 อนารยชนแห่งชิคาโก (Morris had his wild moments-of sympathy with the
 martyred Chicago anarchists for example-but then he was a poet)²⁴
 เวลส์ไม่เห็นด้วยกับปาฐกถาของเขาที่ชักชวนให้มนุษย์ต่อต้านเทคโนโลยีและมีชีวิตตามธรรมชาติ
 เวลส์เห็นว่าเป็นความเพ้อฝันของกวี แต่ไม่ใช่วิถีชีวิตของนักวิทยาศาสตร์หัวก้าวหน้า

มีผู้วิจารณ์ว่า เวลส์ได้ล้อเลียนมอริส (Morris) ในเรื่อง อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย
 บทที่ชื่อว่า "เสียงแห่งธรรมชาติ" (The Voice of Nature) ในบทนี้กล่าวถึงตัวละครผู้ได้
 ฉายาว่า "สาวกแห่งธรรมชาติ" เพราะเขาต่อต้านความเจริญทางเทคโนโลยีในโลกยูโทเปีย
 และเที่ยวปาฐกถาในที่ต่างๆ เพื่อชักชวนให้คนบนโลกหันมาใช้ชีวิตตามธรรมชาติ²⁵ แต่เวลส์ไม่
 เห็นด้วยว่าการปล่อยโลกตามยถากรรมจะสร้างสังคมที่ดีได้ สังคมที่ดีจะเกิดขึ้นก็ด้วยการจัด
 ระบบสังคมให้ก้าวหน้าแบบวิทยาศาสตร์ สังคมอุดมคติที่มนุษย์ฝ่าฝืนจึงจะเกิดขึ้นได้

²³Ibid., p. 251.

²⁴Ibid., p. 244.

²⁵Kumar, Krishan, Utopia and Anti-Utopia in Modern Times, p. 193.

แม้ว่าภายหลังเวลส์จะลาออกจากการเป็นสมาชิกสังคมนิยมเพี้ยน แต่มาช้เพราะเวลส์ไม่เห็นด้วยกับหลักการของสังคมนิยม แต่เป็นเพราะอุดมการณ์เพี้ยนนานทางส่วนตัวของเขาไม่อาจเข้ากับคณะผู้ร่วมงานได้ เวลส์จึงถอนตัวมาภายหลัง แต่นวนิยายบางเรื่องของเวลส์เช่น A Modern Utopia ก็ยังเป็นส่วนหนึ่งที่เวลส์ต้องการเสนอโลกสังคมนิยมคติตามลัทธิเพี้ยนนานอุดมการณ์ของเวลส์เอง

เวลส์กับสังคมลอนดอน

ในศตวรรษที่ 18 เศรษฐกิจของอังกฤษเจริญล้ำกว่าประเทศอื่น ๆ ในโลก ด้วยผลการปฏิวัติอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1860 อังกฤษเป็นประเทศที่ผลิตถ่านหินได้ถึง 2 ใน 3 ของปริมาณถ่านหินที่ผลิตได้ทั่วโลก และมากกว่าครึ่งหนึ่งของเหล็กและฝ้ายทั้งหมด อังกฤษในสมัยนั้นได้รับสมญาว่าเป็นศูนย์กลางของกิจการค้าและอุตสาหกรรมของโลก สมกับสมญาว่า "โรงงานของโลก" (The workshop of the world)²⁶ ลอนดอนจึงไม่ช้เพียงเมืองหลวงเท่านั้นแต่เป็นศูนย์กลางการค้าของโลกซึ่งเป็นที่รวมของชนหลายชาติหลายภาษาที่ได้มาติดต่อสัมพันธ์จึงมีลักษณะเป็น "World City" ดังเช่นที่เวลส์ได้อ้างอิงไว้ในเรื่อง อะ rome เคนัน ยูโรปเปีย ถึงลักษณะของเมืองในอนาคตว่าไม่มีขอบเขตของเชื้อชาติ ภาษา มนุษย์ทุกชาติสามารถเดินทางติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนแรงงานกันได้

นอกจากนี้การปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้อังกฤษมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การคมนาคมและการค้ามากยิ่งขึ้นกว่าประเทศอื่น ๆ ในยุโรป ในปี ค.ศ. 1851 พระราชินีวิกตอเรีย (Queen Victoria) และกษัตริย์อัลเบิร์ต (King Albert) ทรงสนับสนุนให้เปิดการแสดงมหกรรมอุตสาหกรรม และสินค้านานาชาติทั่วโลก ณ อาคารคริสตัล พาเลซ (Crystal Palace) ณ กรุงลอนดอน สิ่งที่ทำให้ผู้ชมตื่นเต้นมากที่สุดคือการใช้เหล็กและกระจกเป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างอาคารขนาดมหึมาบรรจุกันได้หลายพันคน ความทันสมัยของวิศวกรรมและเทคโนโลยีของอังกฤษเป็นที่ประทับใจผู้คนในยุคสมัยใหม่ ต่อมาไม่นานวิวัฒนาการด้านอุตสาหกรรมก็แพร่หลายไปทั่วยุโรป สถาปัตยกรรมใหม่ ๆ ใช้เหล็กเป็นโครงสร้าง เพราะมีความแข็งแรงทนทานมากกว่าอิฐและปูน สถาปนิกได้ออกแบบสถาปัตยกรรมที่สำคัญ

²⁶สุรขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย, มนุษย์กับอารยธรรมหน่วยที่ 8-15, หน้า 326.

ในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 คือหอไอเฟล (Eiffel Tower) ณ กรุงปารีส ซึ่งมีความสูงใหญ่สง่างามและเป็นสัญลักษณ์ของความก้าวหน้าในยุคเทคโนโลยี²⁷

ความประทับใจในวิศวกรรมสมัยใหม่นี้เองที่เวลส์ได้ใช้เป็นวัตถุดิบในการสร้างฉากเมืองแห่งสังคมอุดมคติใน อะ โมเดิร์น ยูโทเปีย ด้วยสถาปัตยกรรมใน อะ โมเดิร์น ยูโทเปีย เป็นสิ่งก่อสร้างในยุคสมัยใหม่ วัตถุดิบที่ใช้เป็นเหล็กที่มีความแกร่งและทนทานกว่าอิฐหรือหิน และสามารถสร้างรูปทรงให้เป็นไปตามต้องการด้วยความยืดหยุ่นมากกว่าอิฐหรือหินเช่นกัน

You can see, time after time, in Dürer's work, as you can see in the imaginary architectural landscape of the Pompeian walls, the dream of structures, lighter and bolder than stone or brick can yield ... These Utopian town buildings will be the realisation of such dreams.

(A Modern Utopia, pp. 242-243.)

เวลส์เป็นนักเขียนนวนิยายแนวสังคมอุดมคติคนสำคัญของยุค แนวความคิดเกี่ยวกับสังคมจะมีสอดแทรกอยู่ในงานเขียนเรื่องอื่น ๆ ของเขาด้วย เวลส์มักถูกมองว่าเป็นผู้มองโลกในแง่ดี เขามองวิทยาศาสตร์ว่าจะนำความเจริญและความสุขมาสู่มนุษย

คำว่า Wellsian หมายถึงลักษณะของโลกในอนาคตที่ได้มาด้วยวิทยาการขั้นสูง หุ่นยนต์ เป็นสังคมที่ดีกว่าปัจจุบัน โลกทั้งโลกกลายเป็นรัฐเดี่ยวที่สงบสุข²⁸

²⁷ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, อารยธรรมสมัย 4-5 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 99.

²⁸ สุทธิชัย บุญยะกาญจน, "การศึกษาเชิงวิเคราะห์นิยายวิทยาศาสตร์อเมริกัน แนวคีสเทปเปียนช่วง ค.ศ. 1950-1972" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต หน่วยศึกษาระดับปริญญาตรี เปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 30.

อย่างไรก็ตามเมื่อเวลส์ต้องประสบเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ทำให้เขาเริ่มมองโลกในแง่ลบ เวลส์รู้สึกท้อแท้กับความหวังตลอดชีวิตที่เขาคิดว่าโลกในอนาคตจะเป็นโลกที่ดีกว่าปัจจุบันด้วยอำนาจของเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ แต่ความหวังที่จะเห็นความก้าวหน้าของมนุษย์และความศรัทธาในตัวมนุษย์ถูกสั่นคลอน เป็นความท้อแท้สิ้นหวังของเวลส์ที่เห็นการกระทำอย่างโง่เขลาของมนุษย์ในการใช้วิทยาการทางที่ผิด และเป็นการทำลายความหวังที่จะเห็นสังคมอุดมคติของเวลส์ด้วย ดังเช่นคำของแฮมิลตัน บัสโซ (Hamilton Basso) ได้กล่าวไว้

...sincerely anxious to help mankind, totally unable to believe in men every last hope cancelled by his conviction of human stupidity²⁹

เวลส์ได้ประสบทั้งแง่ดีและแง่ลบของวิทยาศาสตร์ แต่เวลส์ก็ยังคงมีความหวังว่าโลกอุดมคติจะมาถึงสักวันหนึ่ง นอกจากเรื่อง อะ โมเดิร์น ยูโทเปีย เวลส์ได้เขียนนวนิยายแนววิทยาศาสตร์อีกหลายเรื่องซึ่งแสดงขั้นตอน วิวัฒนาการไปสู่รัฐโลก เวลส์มองความเสื่อมสลายเป็นวัฏจักรก่อนการเกิดใหม่ เหมือนนกฟีนิกซ์ (Phoenix) ที่กระเจินเข้าสู่กองไฟ ความตายของนกก็เพื่อจะถือกำเนิดขึ้นมาใหม่ (The new world arises like the phoenix from the ashes of the old)³⁰

นวนิยายของเวลส์ที่กล่าวถึงสังคมอุดมคติ ทั้งที่เป็นนวนิยายแนวยูโทเปีย และนวนิยายแนววิทยาศาสตร์ เป็นตัวอย่างกฏการวิวัฒนาการเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 นวนิยายที่แสดงภาพของโลกกำลังตก อยู่ในสภาพยุ่งเหยิง สับสน ไม่มีใครคิดจะแก้ไขหรือถ้ามีก็สายเกินไป เงามืดความทายนะเข้าครอบคลุมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ตัวอย่างเช่นในเรื่อง A Modern Utopia (1905) ในส่วนบรรยายถึงอดีตโลกก่อนเข้ายุคยูโทเปีย

²⁹Kunitz and Haycraft, Twentieth Century Authors, p. 1492.

³⁰Kumar, Krishan, Utopia and Anti-Utopia in Modern Times , p. 222.

ขั้นที่ 2 เมื่อโลกเข้าสู่ยุคถึงขีดสุด จะเกิดการล้างโลก ซึ่งมีมาจากเหตุหลายประการ ได้แก่เกิดสงครามโลก มีการบุกจากต่างดาว ได้แก่เรื่อง The War of the Worlds (1898) กล่าวถึงมนุษย์ดาวอังคารบุกทำลายโลก หรือผลอันจากระเบิดนิวเคลียร์ทำลายโลกในเรื่อง The World set Free (1914)

ขั้นที่ 3 ช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อ เมื่อโลกถูกทำลายล้างด้วยสงคราม โรคระบาดหรือด้วยการทำลายล้างอื่น ๆ ความเจริญทางอารยธรรมโลกจบสิ้น ระบบเมืองสูญสลายเกิดเป็นชุมชนย่อย ๆ เช่นในเรื่อง The Time Machine (1895) เป็นภาพของความเสื่อมบนโลกเนื่องจากมนุษย์หยุดการพัฒนาการ

ขั้นที่ 4 เมื่อผ่านกลียุคก็มาถึงการสร้างโลกใหม่ บทเรียนที่เลวร้ายสอนให้มนุษย์ตระหนักถึงพิษภัยของความชั่วร้าย สังคมอุดมคติถูกสร้างโดยนักปราชญ์ที่ฉลาด เช่นในเรื่อง อะโรมาเดิร์น ยูโทเปีย (1905) ชนชั้นชาмуไรได้ช่วยกันวางระเบียบบริหารโลกให้ไปสู่สังคมอุดมคตินั้นก็คือ "รัฐโลก" เป็นโลกที่ไม่มีการแบ่งเชื้อชาติอีกต่อไป

วรรณกรรมเล่มต่าง ๆ ของเวลส์เป็นตัวอย่งที่แสดงให้เห็นความเป็นนักปรัชญา นักประพันธ์ นักวิทยาศาสตร์ นักสังคมวิทยา โดยเฉพาะความคิดเรื่อง "รัฐโลก" ของเวลส์แสดงให้เห็นความเป็นนักอุดมคติของเขาด้วย ไม่เป็นการผิดที่เวลส์จะอ้างถึงการสร้างสังคมอุดมคติของเขาว่าเป็น "A Modern Utopia" เวลส์ไม่เพียงสร้างสังคมอุดมคติตามแบบนักปราชญ์ เช่นเพลโต (Plato) หรือ มอร์ (Sir Thomas More) ได้ประพันธ์ขึ้น แต่เขาได้นำความคิดทางวิทยาศาสตร์มาเป็นแนวคิดประกอบเรื่องด้วย ซึ่งเป็นไปตามอิทธิพลของการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ตามยุคสมัย

ด้วยเหตุที่เวลส์เป็นนักประพันธ์ผู้มีความสามารถแห่งยุค ชื่อเสียงและผลงานของเขาไม่เพียงจะเป็นที่รู้จักของชาวอังกฤษ แม้ในประเทศไทย เวลส์เป็นนักประพันธ์คนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อนักประพันธ์นวนิยายแนวสังคมอุดมคติของไทยนามว่า "นิมิตรมงคล" หรือ "ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์" ผู้วาดหวังจะสร้างสังคมไทยในอนาคตให้เป็นสังคมอุดมคติ ดังชื่อของนวนิยายเรื่องสำคัญของเขาชื่อ เมืองนิมิตร (2487)

ภูมิหลังทางสังคมของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ (พ.ศ.2451 -พ.ศ.2491)

เมืองนิมิตร (พ.ศ.2487)

ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ (พ.ศ.2451-พ.ศ.2491) เป็นบุตร ม.จ.ธำรงวรวัฒน์ กับหม่อมสุดาจ ม.ร.ว.นิมิตรมงคลได้รับการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก ชีวิตตั้งแต่วัยเยาว์ได้รับความอุปถัมภ์จากกรมพระนครสวรรค์วรพินิต เมื่อสำเร็จการศึกษาก็เข้ารับราชการเป็นนายทหารประจำการกรมมหาดเล็กพัน1 เป็นองครักษ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตเสนาบดีกลาโหม ต่อมาย้ายไปสมัครเรียนศิษย์การบินที่โรงเรียนการบินดอนเมืองในหลักสูตรนักบินขับไล่ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ ได้เป็นนายร้อยการบิน ดำรงยศเรืออากาศโท นักบินขับไล่ ประจำกองบิน 1 สนามบินโคกกระเทียมในปี พ.ศ.2475

เมืองนิมิตร หรือ ความฝันของนักอุดมคติ เขียนเป็นภาคภาษาอังกฤษว่า The Sight of Future Siam เป็นครั้งแรก พ.ศ. 2482 เป็นนวนิยายเรื่องเด่นของ "นิมิตรมงคล" เขียนเมื่อปี 2482 ซึ่งเป็นช่วงที่สถานการณ์การเมืองไทยกำลังระส่ำระสาย มีการปฏิวัติ รัฐประหาร การกวาดล้างศัตรูทางการเมืองครั้งใหญ่ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล ถูกจับรวมอยู่ในฐานนักโทษการเมืองในสมัยนั้นด้วย เมื่ออยู่ในเรือนจำในฐานะเป็นนักโทษการเมือง ม.ร.ว.นิมิตรมงคล ได้เขียนหนังสือที่เป็นบทความ และนวนิยายหลายเรื่อง อาทิเช่น บทความที่ลงหนังสือ น้ำเงินแท้ ซึ่งเป็นสมุดำซึ่งแทนหนังสือพิมพ์สำหรับแอบอ่านกันนเรือนจำ เรื่อง พรรคการเมืองสยามและต่างประเทศ เพื่ออธิบายความรู้ที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง เรื่อง บุพการีกรรมแต่ง ใช้กลวิธีในการแต่งเป็นนวนิยาย มีจุดมุ่งหมายอธิบายลัทธิการเมืองต่าง ๆ

"นิมิตรมงคล" อธิบายแรงบันดาลใจในการเขียนหนังสือทางการเมืองทั้งที่เป็นบทความ และนวนิยายเมื่ออยู่ในเรือนจำบางขวางว่า

ข้าพเจ้ามาคำนึงว่า พวกที่ถูกจับฐานกบฏเหล่านี้ โดยมากเป็นนายทหารผู้น้อย ซึ่งทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยไม่รู้ว่าเป็นลัทธิการเมือง เขาไม่ใช่ว่า

นักการเมือง และไม่มีความรู้แม้แต่ ก.จ. ของการเมือง อย่างไรก็ตาม ถ้าเขาต้องติดคุกด้วยเรื่องการเมือง เขาก็ควรศึกษาการเมืองไว้บ้าง นำเงินแท้จะเป็นตาราการเมืองเล่มแรกสำหรับเขา

(ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง, หน้า 326)

บทความและนวนิยายของ "นิมิตรมงคล" ถูกกวาดล้างทำลายในฐานะเป็นสิ่งพิมพ์ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล ทำให้นิมิตรมงคลถูกจำขังในฐานะกบฏเป็นครั้งที่ 2 และเรื่อง เมืองนิมิตร ซึ่งผู้เขียนเขียนเมื่อถูกจำคุกครั้งที่ 2 ไปได้ถูกกล่าวหาว่าเป็นภัยร้ายแรงแก่ความสงบสุขของประเทศไทย ผู้เขียนจึงถูกส่งตัวไปอยู่เกาะเต่า จนกระทั่งเปลี่ยนรัฐบาลเป็นรัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ "นิมิตรมงคล" จึงได้รับอิสรภาพเมื่อ 20 ตุลาคม 2487 และแม้ว่าเมืองนิมิตรภาคภาษาอังกฤษจะถูกทำลายไป ผู้ประพันธ์ก็ได้เขียน เมืองนิมิตร ภาคภาษาไทยขึ้นมาใหม่ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2487 โดยใช้โครงเรื่องเดิม และพิมพ์จำหน่ายเป็นครั้งแรกหลังจากนั้นไม่นาน

เมืองนิมิตร เป็นนวนิยายการเมืองเรื่องสำคัญที่ได้จารึกประวัติศาสตร์ "ยุคทมิฬ" ของประเทศไทยในช่วงระยะหนึ่งและเป็นตัวอย่างของผลกระทบทางการเมืองที่มีต่อวรรณกรรมด้วยการปฏิวัติ 24 มิถุนายน 2475

การปฏิวัติเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 เป็นความเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งสำคัญของไทย ด้วยการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ผู้ก่อการปฏิวัติเรียกตนเองว่า "คณะราษฎร" อันประกอบด้วยทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนเป็นจำนวนมาก แต่บุคคลที่เป็นชั้นหัวหน้าสำคัญ ได้แก่ พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ และบุคคลสำคัญอื่น ๆ ได้แก่ พระยาทรงสุรเดช หลวงพิบูลสงคราม พระยาฤทธิอาคเนย์ พระประศาสน์พิทยายุทธ หลวงประดิษฐมนูธรรม

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงมีพระราชประสงค์จะเห็นการฆ่าฟันกันเอง
ในหมู่คนไทย จึงทรงยินยอมลงพระปรมาภิไธยในร่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวตามที่คณะราษฎร
นำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย รัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยจึงได้ประกาศใช้ และมีชื่อว่า "พระราชบัญญัติ
ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475"³¹

พระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวคือการความสงบสุขให้เกิดบน
แผ่นดิน แต่เหตุการณ์หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองมิได้เป็นเช่นนั้น "นิมิตรมงคล" ได้บันทึก
ความล้มเหลวของระบบการเมืองการปกครองหลัง 2475 ในเรื่อง เมืองนิมิตร ว่า "คณะราษฎร"
มิได้นำอำนาจการปกครองจากพระมหากษัตริย์มาคืนสู่ประชาชนอย่างแท้จริง ทว่าเป็นเพียงการ
เปลี่ยนอำนาจจากพระมหากษัตริย์ไปสู่กลุ่มคณะผู้ปฏิวัติ ชำร่ายกว่านั้นคือกลุ่มผู้ปฏิวัติยังำอำนาจที่
มีอยู่ทางข่มเหงประชาชน เล่นพรรคเล่นพวก "นิมิตรมงคล" ได้บันทึกไว้ว่า

"...ท่านสุภาพบุรุษผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น ข้าพเจ้าเชื่อว่าชื่อสัตย์
สุจริตและมีเกียรติยศ แต่ท่านได้เอาความยุ่งเหยิง มาสติดัดแทนความเป็นระเบียบ
เอาความแตกก็แตกเหล่ามาแทนความสามัคคี การรักษาตัวที่ปลอดภัย โดยตั้ง
ป้อมค่ายขึ้นที่วังบวรสุทวัน โดยจัดตำรวจลับออกลาดตระเวนจับคนที่ไม่ยอมเป็น
พวกพ้อง โดยโยกย้ายนายทหาร จัดรูปกองทัพสำหรับปราบจลาจล โดยบรรจุคน
ของตัวเข้าดำรงตำแหน่งชั้นหัวหน้า อย่างไม่คำนึงถึงวุฒิความสามารถ ...รัฐบาล
ปัจจุบันนี้อ้างว่าได้จัดตั้งขึ้นโดยคณะราษฎรและเพื่อราษฎร ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงท่าน
ก็อาจมีอำนาจที่จะบังคับรัฐบาลให้บริหารในทางที่เป็นประโยชน์แก่เราทั้งหลายร่วมกัน
และมีประโยชน์ของรัฐมนตรี และพวกพ้องของรัฐมนตรีเท่านั้น มิฉะนั้นเราก็ต้อง
เปลี่ยนรัฐบาลเสียใหม่ "

(เมืองนิมิตร, หน้า 14)

³¹ เสถียร สุภโรสภณ , ประวัติศาสตร์ไทยฉบับพัฒนาการ (พระนคร: กระทรวงศึกษา
ธิการ , 2506), หน้า 543-544.

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช พระยาพลพล พยุหเสนาหัวหน้าคณะราษฎร ไม่ได้เป็นผู้นำรัฐบาลเสียเอง แต่แต่งตั้งให้พระยามโนปกรณนิติธาดาผู้มิได้ร่วมในคณะราษฎรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยหวังว่าพระยามโนปกรณนิติธาดาจะเป็นผู้ประสานรอยร้าวระหว่างขุนนางเก่าและคณะราษฎร ส่วนทางคณะราษฎรได้ส่งหัวหน้าคนสำคัญทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนเข้าร่วมในคณะรัฐบาล ทำให้หันเหพระยาพลพลพยุหเสนาเป็นฝ่ายคุมเสียงข้างมากในสภา

ทว่ารัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดาไม่ได้บริหารงานตามที่คณะราษฎรต้องการ สาเหตุสำคัญของการขัดแย้งคือการพิจารณาเค้าโครงเศรษฐกิจที่หลวงประดิษฐมนูธรรมนำร่างขึ้นเสนอต่อคณะรัฐมนตรี พระยามโนปกรณนิติธาดาและบุคคลสำคัญในคณะราษฎร เช่น พระยาทรงสุรเดช เห็นว่าเป็นความคิดแบบสังคมนิยมจึงคัดค้าน ความขัดแย้งในสภาผู้แทนราษฎรมีมาก พระยามโนปกรณนิติธาดา จึงออกพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ 1 เมษายน 2476 ต่อมาในวันที่ 2 เมษายน 2476 ได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์บังคับหลวงประดิษฐมนูธรรมให้เดินทางออกนอกประเทศ

การปิดรัฐสภาทำให้กลุ่มผู้นำปฏิวัติไม่พอใจ ในวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2476 "สี่ทหารเสือ" คือ พระยาพลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิอาคเนย์ และพระประศาสน์พิทยายุทธจึงพร้อมใจกันยื่นใบลาออกจากหน้าที่³²

ในเรื่อง เมืองนิมิตร ผู้เขียนได้กล่าวพาดพิงถึงคณะผู้นำปฏิวัติไว้ด้วยว่า

"...ชนเหล่านี้ได้ถูกเหตุการณ์สอนให้เป็นคนฉลาด ประจบสอพลอหมด
ความเคารพตนเอง เขาจะไม่หวั่นกลัวผู้ก่อการ ซึ่งชั้นหัวหน้าตั้งสมญา
ตนเองว่า "สี่เสือ"นั้นกระไรได้ มีข้อความกาน้ำแห่งของสี่เสือดอกหรือ ว่างขุนพรหม
จึงกลายเป็นวังร้าง และพระปกเกล้าๆ ก็ต้องหลบหนีไปนอกประเทศ"

(เมืองนิมิตร, หน้า 68)

32 เรื่องเดียวกัน, หน้า 547.

การยึดอำนาจได้เกิดขึ้นอีกเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2476 โดย มี พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา เป็นประธาน พ.ท.หลวงพิบูลสงครามเป็นหัวหน้าฝ่ายทหารบก พ.ท.หลวงศุภขลาศัยเป็นหัวหน้าฝ่ายทหารเรือ และหลวงนฤเบศร์มานิตเป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือน กองบัญชาการยึดอำนาจครั้งนี้ตั้งอยู่ที่ วังปารุสกวันซึ่งงานเรื่องเมืองนิมิตรเมื่อผู้เขียนกล่าวถึงผู้มีอำนาจในขณะนี้จึงได้เรียกว่า "คณะผู้แทนแห่งวังปารุสก" (เมืองนิมิตร, หน้า 67) การยึดอำนาจสำเร็จอย่างราบรื่น พระยามโนปกรณัม ยอมลาออก ในวันที่ 21 มิถุนายน 2476 พระยาพลพลได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี รัชกาลที่ 7 เข้าหลวงประดิษฐมนูธรรมจึงถูกเรียกกลับเมืองไทยและได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีร่วมคณะ

กบฏวระเดช 11 ตุลาคม 2476

ในเดือนตุลาคม 2476 ขณะที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระราชฐาน ไปประทับที่พระราชวังไกลกังวล หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชทรงคบคิดกับนายทหารและพลเรือนบางคนที่ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงานของคณะราษฎรนำทหารจากภาคกลางและอีสาน เช่น นครราชสีมา อุบลราชธานี นครสวรรค์ สระบุรี อโยธยา ปราจีนบุรี และราชบุรี มุ่งมายังกรุงเทพฯ ในวันที่ 11 ตุลาคม 2476 ได้เคลื่อนพลเข้ายึดสนามบินดอนเมืองและออกแถลงการณ์นามของ "คณะกู้บ้านเมือง" เรียกร้องให้คณะรัฐบาลลาออก คณะรัฐบาลได้แต่งตั้งหลวงพิบูลสงครามเป็นผู้อำนวยการปราบกบฏ ได้มีการต่อสู้กันอย่างทรหด กองทหารฝ่ายรัฐบาลสามารถปราบปรามฝ่ายกบฏลงได้ พระองค์เจ้าบวรเดชทรงหลบหนีขึ้นเครื่องบินลี้ภัยไปอยู่ในประเทศอินโดจีน³³

กบฏวระเดชมีผลหักเหชีวิตของ ม.ร.ว. นิมิตรมงคลโดยตรง จากนายทหารอากาศกลายเป็นนักโทษการเมือง และกลายเป็นนักประพันธ์ ผู้มีความสนใจการเมืองในที่สุด

"นิมิตรมงคล" ได้แถลงความจริงในเรื่อง ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง (พ.ศ. 2482) ซึ่งเป็นบันทึกจากประสบการณ์จริงของชีวิตผู้เขียนว่า เขาได้รับคำสั่งให้ไปฝึกการบินที่

³³วิลาสวงศ์ พงศบุตร, ประวัติศาสตร์ไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 75.

ประจวบคีรีขันธ์ ในระหว่างนั้นได้รับคำเชิญให้มาร่วมแข่งขันเทนนิสของกรมอากาศยานที่คอนเมือง
 ในนามของสโมสรนักบินโรดกระเทียม ผู้เขียนนำเครื่องบินมาลงที่คอนเมืองก่อนวันเกิดกบฏ 2
 วัน โดยไม่ทราบว่าเป็นแผนให้มาร่วมพลที่คอนเมือง

ถ้าหากการประกาศแข่งขันเทนนิสเป็นเพียงอุบายที่จะรวบรวมนักบินและ
 เครื่องบิน ข้าพเจ้าก็มิได้ล่วงรู้อุบายนั้น ครั้นวันเกิดกบฏ ผู้บังคับบัญชาของ
 ข้าพเจ้านำฝูงเครื่องบินรบ ซึ่งตามปรกติอยู่ในความบังคับบัญชาของข้าพเจ้ามาถึง
 คอนเมือง แล้วก็มอบเครื่องบินและนักบินเหล่านั้นให้ข้าพเจ้ารับผิดชอบต่อไป...
 ข้าพเจ้าถือว่าเป็นงานในหน้าที่ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับกบฏ...

(ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง, หน้า 340-341)

การที่ ม.ร.ว. นิมิตรมงคลถูกจับกุม สาเหตุที่แท้จริงคือรัฐบาลต้องการกำจัดพรรคพวก
 ของกรมพระนครสวรรค์วรพินิตผู้เป็นเจ้านายพระองค์สำคัญ ในคราวปฏิวัติ 2475 เมื่อพระบาท
 สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระราชฐานประทับที่พระราชวังไกลกังวล ได้มอบให้
 เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตเป็นผู้สำเร็จราชการแทน เมื่อคณะราษฎรประกาศยึดอำนาจก็
 ได้คุมตัวผู้สำเร็จราชการพระนครคือสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต
 พร้อมกับพระบรมวงศานุวงศ์อื่น ๆ มาไว้ที่พระที่นั่งอนันตสมาคมเพื่อเป็นตัวประกัน เจ้าฟ้า
 กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงตัดสินพระทัยไม่เข้าข้างใดตอบคณะราษฎร เพื่อไม่ให้เกิดการ
 เสียเลือดเนื้อ และทรงยินยอมออกแถลงการณ์ให้ประชาชนอยู่ในความสงบ³⁴ ม.ร.ว. นิมิตร
 มงคล เคยอยู่ในอุปถัมภ์ของเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตจึงถูกจัดอยู่ในกลุ่มของผู้เป็นศัตรูของ
 คณะราษฎรอย่างเลี่ยงไม่พ้น³⁵

การถูกจับกุมในฐานะกบฏเป็นเหตุการฉกฉวยอำนาจของ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล และเป็น
 จุดเริ่มต้นประวัติของ "นิมิตรมงคล" ด้วย โดยเฉพาะนิมิตรมงคลได้เข้าประสมการณ์ของเขามา
 เป็นวัดดูดีในการสร้าง "รุ่ง" ตัวละคร เอกานเรื่อง เมืองนิมิตร

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71.

³⁵ อรสม สุทธิสาคร, "ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์ วิญญาณอิสระในพันธนาการ,"
วารสารถนนหนังสือ 4 (กรกฎาคม 2529) : 26.

ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้งของ "นิมิตมงคล"

ม.ร.ว. นิมิตมงคลได้เรียกวิฤตติการณ์ทางการเมืองไทย พ.ศ. 2475-2482 ว่าเป็น "ยุคทมิฬ" เนื่องจากการใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม ดังคำแถลงงานหนังสือ ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง (2482) ว่า "ถ้าหากมนุษย์ที่ร้ายชีวิตมนุษย์ด้วยกันผู้ทำร้ายจะถูกลงโทษแต่ถ้าผู้ทำร้ายนั้นเป็นตัวกฎหมายเองแล้วมนุษย์ผู้ถูกทำร้ายก็มีฐานะเท่าคางคก" (หน้า 313)

ในสมัยนั้นรัฐบาลได้จัดตั้งศาลพิเศษอันขัดกับหลักนิติธรรมชำระคดีกบฏลงโทษปราบปรามฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลอย่างรุนแรง มีการตัดสินลงโทษประหารชีวิตถึง 3 ครั้ง นับแต่กบฏบวรเดช 2476 กบฏนายสิบ พ.ศ. 2478 และผู้คิดกบฏในปี 2482 นอกจากนั้นคณะราษฎรยังได้ออกพระราชบัญญัติจัดการป้องกันรักษารัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2476 ที่ตราขึ้นเพื่อป้องกันมิให้ผู้ใดแสดงความคิดเห็นขัดต่อรัฐบาล ถ้าผู้ใดขัดขึ้นถือว่าผู้นั้นเป็นปรปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ³⁶

"นิมิตมงคล" ได้กล่าวถึงลักษณะศาลพิเศษว่า

...ผู้พิพากษาศาลพิเศษประมาณกึ่งจนวนเป็นนายทหารประจำการ ซึ่งไม่ปรากฏว่าเคยเรียนกฎหมายจากสำนักใด นอกจากเท่าที่สอนในโรงเรียนนายร้อย นายทหารเหล่านี้ล้วนเป็นผู้มีอิทธิพลอยู่ในวงการบริหาร หรือเป็นคนโปรดปรานของหลวงพิบูลฯ ซึ่งน่าจะถือเป็นหน้าที่ของตนที่จะกำจัดศัตรูของรัฐบาลโดยไม่มียอมให้อำนาจอื่นมาขัดขวาง...

(ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง, หน้า 387)

การพิพากษาขึ้นอยู่กับ "คำสั่งจากวังบวรฯ" ซึ่งขณะนั้นหลวงพิบูลสงครามเป็นผู้ดำรงอำนาจสูงสุด ม.ร.ว. นิมิตมงคลถูกตัดสินจำคุก 7 ปี ในคดีกบฏบวรเดช ด้วยคำสั่งศาลพิเศษ และถูกตัดสินจากศาลพิเศษว่า เป็นผู้คิดกบฏในปี 2482 จึงให้จำคุกตลอดชีวิต

³⁶ สุขุม นวลสกุล, การเมืองและการปกครองไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัรรามคามแหง, 2529), หน้า 83.

ประสบการณ์ของนิมิตรมงคลได้รับการถ่ายทอดเพื่อเป็นวัตถุดิบให้รุ่งในงานเรื่อง เมืองนิมิตร ผลการกวาดล้างศัตรูทางการเมืองของรัฐบาลเป็นเหตุให้นิมิตรมงคลต้องติดคุก และสิ่งนี้เองได้มาเป็นแรงบันดาลใจให้นิมิตรมงคล เขียนนวนิยาย เพื่อสะท้อนปัญหาความล้มเหลวของสังคมการเมืองร่วมสมัย

"รุ่ง" เป็นตัวละครเอกซึ่งนิมิตรมงคลสร้างให้เป็นผู้แสดงทรรศนะในเรื่องปัญหาและทางแก้ไขสังคมไทยหลังการปฏิวัติ 2475 รุ่งไม่ใช่นิมิตรมงคล แต่นิมิตรมงคลได้ใช้ประสบการณ์ของเขาในการสร้างรุ่ง คุณหญิงบรรจบพันธุ์ นวรัตน์ ได้กล่าวในบทกวีว่า

หนังสือเรื่องนี้เกือบจะนับได้ว่า เป็นอัตชีวประวัติของผู้เขียนเองว่า
โดยจิตใจ รุ่งก็คือ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ คำสารภาพคนที่รุ่งกล่าวก็เกือบ
จะนับว่าเป็นคำกล่าวของผู้เขียนเองทั้งสิ้น

(เมืองนิมิตร, หน้าคานา)

ผู้ประพันธ์ได้ชี้เหตุการณ์การตัดสินใจของศาลพิเศษในคดีกบฏวรเดช เป็นจุดเริ่มต้นแห่งชีวิตของ "รุ่ง" ตัวละครเอกใน เมืองนิมิตร มาสู่สำนักทางการเมืองและจบลงด้วยการตัดสินใจของศาลพิเศษที่ผู้คิดกบฏในปี 2482 บั้นปลายของ "รุ่ง" จบแตกต่างจากชีวิตของนิมิตรมงคล ม.ร.ว.นิมิตรมงคลถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิต แต่ "รุ่ง" ถูกประหารชีวิตอย่างไร้ความเป็นธรรม ความตายของรุ่งเป็นสิ่งที่แสดงความอยุติธรรมที่วิญญานอีกหลายดวงตกเป็นเหยื่อเช่น พระสิทธิเรืองเดชพล นาย ณ เณร และใครอีกหลายคนที่ถูกตัดสินด้วยศาลพิเศษนี้ ดังที่ "นิมิตรมงคล" ได้กล่าวถึงในเรื่อง ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง

"นิมิตรมงคล" ไม่มีกระบอกเสียงอื่นที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนนอกจากสื่อสารเป็นหนังสือส่งสู่ประชาชนเพื่อขอความเป็นธรรม ดังที่เขาแถลงในคานาของ ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง ว่า

...แต่ถ้าปรากฏเป็นความจริงขึ้นมาว่าคดีกบฏ 2481 เป็นเรื่องเสกสรรค์ใส่ร้าย และการประหารชีวิต 18 คนนั้น เป็นการฆาตกรรมโดยแฝงนามกฎหมาย ดังนี้ บางทีประชาชนจะต้องถามว่าผู้ร้ายอุกฉกรรจ์รายใหญ่ก็คืออาคร และอาจปรารถนาให้เกิดกรรมแก่สังคมด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง

(ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง, หน้า 296)

การกำจัดศัตรูทางการเมืองไม่เพียงแต่ใช้วิธีตั้งศาลพิเศษเท่านั้น ทว่ายังมีตำรวจสันติบาลทำหน้าที่สืบเสาะถอนรากถอนโคน "ผู้ก่อการไม่สงบ" เมื่อม.ร.ว.นิมิตรมงคลได้รับอภัยโทษหลังจากคดีกบฏวรเดช ทุกเดือนจะมีตำรวจสันติบาลทั้งในเครื่องแบบและนอกเครื่องแบบแวะเวียนมาไต่ถามความเป็นไปต่าง ๆ ทั้งขอไม่ให้เขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ และกลับเข้ารับราชการในกระทรวงใดก็ได้ ทั้งนี้เป็นความระแวงอยู่ว่าจะมีความกระด้างกระเดื่องในหมู่ผู้พ้นโทษ

ม.ร.ว.นิมิตรมงคลได้อ้างอิงถึงเหตุการณ์นี้ในเรื่อง เมืองนิมิตร ด้วยในตอนที่สำคัญพิมพ์ "พดุงวิทยา" ที่รังสับทความไปลงถูกค้น และงานเขียนของรุ่งเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นในการปกครองถูกค้นพบ รุ่งจึงถูกจับกุม³⁷

ลัทธิชาตินิยม

หลวงพิบูลสงครามเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ใน พ.ศ. 2481 "นิมิตรมงคล" กล่าวถึงหลวงพิบูลสงครามใน ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง ว่า

รัฐบาลก็คือหลวงพิบูลสงคราม บุรุษผู้ก้าวานาจหลังจากการเมืองผู้นี้ เราสังเกตว่าปรารถนาจะเป็นใหญ่เหนือผู้อื่น มีความคิดฟุ้งเฟ้อในทางชาตินิยม..

และ

³⁷นิมิตรมงคล นวรัตน์, ม.ร.ว., เมืองนิมิตร ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง (พระนคร : อักษรสัมพันธ์, 2513), หน้า 278.

เราทราบมาว่า หลวงพิบูลฯกำลังพยายามจะนำลัทธิปกครองโดยผู้ขึ้นมาใช้
เขาได้เขียนความเห็นลงหนังสือพิมพ์และปาฐกถาในที่ต่าง ๆ อันเป็นแนวทาง
ที่เขาจะเปลี่ยนระบอบการปกครองจากร่องรอยประชาธิปไตยเข้าสู่ลัทธิเผด็จการ
(ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง, หน้า 349)

หลวงพิบูลสงครามดำเนิมนโยบายในทางส่งเสริมลัทธิชาตินิยม นโยบายเศรษฐกิจ ใน
สมัยหลวงพิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็มีแนวโน้มในการส่งเสริมลัทธิดังกล่าว มี
การออกกฎหมายคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศ ให้ประชาชนเกิดความตื่นเต็นนิยมสินค้าไทย
จนมีคำขวัญว่า "ไทยทำ ไทยใช้ ไทยเจริญ"

ในสมัยนั้นได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยความนิยมไทย
เริ่มด้วยประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2482

"...ผู้รักชาติจะต้องยึดแนวปฏิบัติต่อไปนี้คือ 1. ต้องรับประทานอาหารไทย
2. แต่งกายด้วยเสื้อผ้าไทย 3. ช่วยเหลือคนไทยในกิจการค้า พาณิชยและ
อุตสาหกรรม และ 4. พึงช่วยเหลือกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อเสริมสร้าง
เอกลักษณ์ของชาติ..."³⁸

ม.ร.ว. นิมิตรมงคลแสดงความไม่เห็นด้วยกับความคิดชาตินิยม โดยเฉพาะนโยบาย
เศรษฐกิจการเมืองแบบ "ไทยทำ-ไทยใช้"...ดังมีปรากฏในเรื่อง เมืองนิมิตร ว่า

"...หนังสือเศรษฐกิจศาสตร์ที่เขาได้อ่านผ่านมาแล้วทั้งหมดนั้น ได้ช่วยกัน
สร้างภาพแสดงการดำเนินของเศรษฐกิจซึ่งเป็นความอลหม่านหาระ เบียบเรียบร้อย
มิได้ เศรษฐกิจทุกวันนี้เป็นเศรษฐกิจการเมือง นั่นคือเมืองใคร ๆ ก็จัดการ
เฉพาะของตน โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของเมือง(รัฐ)อื่น และพยายามไม่พึ่งพา

³⁸ศิวะ รมชิต, "ผู้นำชุมชนวัฒนธรรม," มติชนสุดสัปดาห์ 13 (5 - 11 มีนาคม

อาศัยรัฐอื่น พวกนักการเมืองได้พยายามสนับสนุนให้พลเมืองทำของใช้เอง และ
ออกเงินตราขึ้นใช้ในประเทศของตน คดีพจน์ได้เกิดขึ้นในเมืองไทยว่า "ไทยทา-
ไทยใช้" และเพื่อสนับสนุนสินค้าพื้นเมืองที่คุณภาพต่ำ..."

(เมืองนิมิตร, หน้า 172)

วิลาสวงศ์ พงศะบุตร ได้วิจารณ์ลัทธิชาตินิยมทางเศรษฐกิจของสมัยหลวงพิบูลสงครามไว้ว่า

บรรยายการสร้างชาติทางเศรษฐกิจนับว่าเป็นเจตนาดีของรัฐบาลที่จะยกระดับ
ความเป็นอยู่ ของราษฎรให้ดีขึ้น แต่บรรยายบางอย่างไม่ได้มีการวางแผน
มาก่อนจึงเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ การสงวนอาชีพไว้สำหรับคนไทย และ
ส่งเสริมให้คนไทยหันมาทำการค้าขายก็ไม่ได้ผลดังที่ต้องการ เพราะคนไทย
ส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะรับนโยบายดังกล่าว³⁹

"นิมิตรมงคล" ไม่ได้ใช้ชื่อคดีส่วนตัวเพื่อโจมตีการทำงานของใคร การที่ "นิมิตรมงคล"
วิจารณ์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจร่วมสมัยได้ถูกต้องว่าบางอย่างคนไทยก็ยังไม่พร้อมที่จะดำเนิน
เศรษฐกิจแบบไทยทา-ไทยใช้ แสดงให้เห็นความเป็นนักวิชาการ และใช้วิจารณ์สถานการณ์
การเมืองปัญหาเศรษฐกิจร่วมยุคสมัย

ประสบการณ์จริงผ่านภาพตัวละครใน เมืองนิมิตร

"นิมิตรมงคล" ต้องการสื่อสารความเป็นไปของสังคมไทยร่วมสมัย โดยผ่านทาง
ประสบการณ์ของรุ่ง ผู้ประพันธ์จึงจำลองประสบการณ์ของตนเองเป็นวัตถุดิบในประสบการณ์ชีวิต
ของรุ่ง ตัวละครและเหตุการณ์หลาย ๆ ตอนเป็นการกล่าวอ้างถึงบุคคลที่มีจริง อาทิ หลวง
พิบูลสงคราม หลวงชานาญยุทธศิลป์ผู้บังคับการจังหวัดทหารบก

ตัวละครที่น่าสนใจว่าจะมีที่มาจากคนจริงได้แก่ "น้ำสะอาด" ตัวละครตัวหนึ่งใน
เรื่อง เมืองนิมิตร เมื่อรุ่งเข้ามาศึกษาในกรุงเทพฯเพื่อเรียน "เทพศิรินทร์" รุ่งได้พักกับนาง

³⁹วิลาสวงศ์ พงศะบุตร, ประวัติศาสตร์ไทย, หน้า 41.

สะอาดผู้เป็นน้ำสาว เมื่อรุ่งติดลูกก็ได้น้ำสะอาดผู้นี้เช่นกันที่คอยอุบถัมภ์ค้าหา จนกระทั่งรุ่งออกจาก
ลูก เขาตงงานและได้อาศัยอยู่กับนางสะอาด นางยังได้จุนเจือเงินทองให้รุ่งจนกว่ารุ่งจะมีเงินใช้

มีผู้วิจารณ์ว่าน้ำสะอาดคงมาจากบุคลิกนิสัยของอาสุตใจ บรรยงกะเสนา บุคลิกตัว
บุคคลจริงของคุณสุตใจคือ

เป็นคนเจ้าระเบียบ ไม่พูดเล่นยิ้มหัวกับใครง่าย ๆ เป็นที่ยำเกรง
ของใครต่อใคร คุณสุตใจผู้ไม่มีมือขาววังเป็นเยี่ยม ท่านให้ความสำคัญต่องาน
ใคร่หม่อมมิตรเหมือนลูกหลาน เพราะชมชอบในอธยาสัย การวางตัวที่เรียบร้อย
สุภาพกับผู้ใหญ่ จึงให้ความสำคัญเอาใจใส่ประดุจแม่คนหนึ่ง ทำอาหารอร่อย ๆ หา
ขนมมเนยให้รับประทาน...คุณสุตใจผู้ต่อมาคือ "อาสุตใจ" ผู้ให้ความสำคัญต่องาน
หม่อมมิตรและกลายเป็นตัวละครสำคัญตัวหนึ่งในเรื่องเมืองนิมิตร⁴⁰

ในเรื่อง เมืองนิมิตร รุ่งได้พรรณนาถึงความเอาใจใส่ที่ "น้ำสะอาด" มีต่อตัวเขาว่า

วิสัยหญิงที่ไม่มีบุตรของตนเองย่อมพอใจที่จะได้บุตรบุญธรรม รุ่งจึงได้
รับความเอาใจใส่จากน้ำของเขา เท่ากับบุตรจะได้รับจากมารดา... รุ่งก็ได้
เริ่มเข้ามาอยู่ในระเบียบที่น้ำของเขากำหนดขึ้น เช่นจะต้องล้างหน้าด้วยน้ำ
ลอยดอกมะลิเพื่อสวัสดีมงคล จะต้องตื่นนอนแต่เช้า จะต้องกินอาหารที่น้ำตั้งใจทำ
ไว้ให้เขาโดยเฉพาะ จะต้องนอนหันศีรษะไปทางตะวันออก

(เมืองนิมิตร , หน้า 64)

ภาพตัวละครน้ำสะอาดที่เจ้าระเบียบ รักหลาน ติดกรรมเนียมผู้ดีเก่า เป็นตัวละครที่
จำลองมาจากอาสุตใจ บรรยงกะเสนาตามที่ถูกกล่าจิด "นิมิตรมงคล" ยืนยัน

⁴⁰อรสม สุทธิสาคร "ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ วิญญาณอิสระในพันธนาการ"

เหตุการณ์ในตอนที่ยังเข้าทำงานในบริษัทสยามเครื่องเขียน เหตุการณ์นี้ตรงกับความจริงตามคำบอกเล่าของ ม.ร.ว. อนุสาร ผู้เป็นพี่ชายของ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล ว่า "นิมิตรมงคล" เคยทำงานที่ห้างสยามเวลาเป็นเวลาหลายเดือนโดยไม่ได้รับเงินเดือน ในที่สุดทนความเอาเปรียบของนายห้างชาวอินเดียไม่ไหวจึงลาออก⁴¹

ลักษณะการนำความจริงผสมกับความลวงทำให้เรื่องที่ตั้งมีลักษณะสมจริงมากกว่าเรื่องที่มีวัตถุดิบมาจากจินตนาการล้วน ๆ ทั้งนี้เป็นกลวิธีการนำเสนอเรื่องอย่างหนึ่งของ "นิมิตรมงคล"

ภูมิหลังทางสังคมของ บี.เอฟ. สกินเนอร์ (B. F. Skinner : 1904-)

วอลเดิน ทู (Walden Two : 1948)

สกินเนอร์ (B. F. Skinner : 1904) เกิดที่เมือง Susquehanna รัฐ Pennsylvania ในประเทศอเมริกา บิดาเป็นนักกฎหมาย เขาศึกษาจนจบชั้นมัธยมที่เมือง Susquehanna ในปี 1922

เมือง Susquehanna เป็นชนบทที่มั่งคั่ง มีฟาร์มมากมายตั้งอยู่ในเมืองนี้ สกินเนอร์ ำชีวิตในวัยเด็กอย่างมีความสุขที่ฟาร์มในเมือง Susquehanna ภาพความประทับใจนี้กลายมาเป็นฉากสำคัญของนวนิยายสังคมอุดมคติของเขาในเรื่อง วอลเดิน ทู ตั้งที่เมื่อเพรเซอร์ บรรยายถึงที่ตั้งของวอลเดิน ทู เขาบอกว่าตั้งอยู่ท่ามกลางดินแดนแห่งฟาร์มอันอุดมสมบูรณ์ (in the midst of some prosperous farm land)

อิทธิพลการอบรมของครอบครัวมีผลต่อทัศนคติการดำเนินชีวิตของสกินเนอร์ด้วย เขามาจากครอบครัวชนชั้นกลางซึ่งเลื่อมใสในลัทธิโรเบิร์ตสแตนตัน ซึ่งมุ่งสอนให้มนุษย์มีความกระฉับกระเฉง มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานและชีวิต⁴² สกินเนอร์จึงมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานทุกอาชีพ และเชื่อว่า

⁴¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

⁴²Kumar, Krishan, Utopia and Anti-Utopia in Modern Times

(Great Britain : Basil Blackwell, 1987), p.351.

มนุษย์ทุกคนมีความพอใจที่จะได้ทำงาน แต่การงานบางอย่างน่าเบื่อหน่าย สกินเนอร์จึงหาทางสร้างงานทุกงานน่าสนใจด้วยการสร้างแรงจูงใจ อาทิเช่นนำห้ค่าตอบแทนงานที่น่าเบื่อหน่ายด้วยอัตราสูง หรือใช้การทดลองทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วยผ่อนแรง

สกินเนอร์ได้เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัย Hamilton กรุงนิวยอร์ก โดยเลือกศึกษาวรรณคดีอังกฤษเป็นวิชาเอก เรียนวิชาภาษากรีก ฝรั่งเศส การพูดในที่ชุมชน ศิลปะกรีก โรมัน และวิชาอื่น ๆ ไปด้วยพร้อมกัน หลังจากสำเร็จการศึกษา สกินเนอร์พยายามเป็นนักประพันธ์ แต่รู้สึกว่าเขาเองไม่อาจทำได้ดี จึงได้หันไปศึกษาวิชาทางจิตวิทยา เนื่องจากมีความสนใจตั้งแต่ยังเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยแสมมิลตันด้วยความสนใจดังกล่าวจึงเป็นอิทธิพลสำคัญที่ทำให้ วอลเติน ทุ เป็นนวนิยายสังคมอุดมคติที่มีวิชาจิตวิทยาเป็นศาสตร์สำคัญในเรื่อง

สิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า สกินเนอร์ศึกษาจิตวิทยาเป็นอย่างดีจนเป็นที่ยอมรับกว้างขวางคือแนวความคิดเรื่อง พฤติกรรมนิยม สกินเนอร์ได้เขียนหนังสือทางจิตวิทยาหลายเล่ม ได้แก่ The Behavior of Organisms (1938) Verbal Behavior (1957) Cumulative Record (1959) Science and Human Behavior (1953) ฯลฯ

สกินเนอร์กับการสร้าง Air Crib และ Teaching Machine

สกินเนอร์มีความเชื่อว่าเราสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ให้เป็นไปตามความต้องการด้วยการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม สกินเนอร์ได้เขียนถึงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมมนุษย์ในหนังสือชื่อ Beyond Freedom and Dignity (1971) เขากล่าวว่ากฎของการเลือกสรรตามธรรมชาติในหลักของการวิวัฒนาการมีการศึกษามานานกว่า 100 ปีแล้วว่า "อำนาจสิ่งแวดล้อม" มีความสำคัญในการเลือกสรรตามธรรมชาติว่าสิ่งใดต้องการอยู่รอด ก็ต้องปรับตัวไปตามสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมจึงเป็นตัวสร้างนิสัยพฤติกรรม การศึกษาเรื่องสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ในการกำหนดพฤติกรรมสิ่งมีชีวิต (Organism) ฟังจะมีการศึกษาเมื่อเร็ว ๆ นี้ แต่ก็มีประโยชน์ถ้าเราสามารถกำหนดเทคโนโลยีเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์โดยการสร้างและควบคุมที่สิ่งแวดล้อม (...and a technology of behavior may therefore become available.)⁴³

⁴³Skinner, B.F., Beyond Freedom and Dignity , p. 8.

สกินเนอร์มีความเชื่ออย่างจริงจังในศาสตร์ทางพฤติกรรมนิยมว่าเราสามารถที่จะควบคุม
 วัฒนธรรมสร้างพฤติกรรมในทางที่พึงปรารถนาได้ หากสังคมสามารถสร้างสถานการณ์ที่บุคคล
 ขอบาให้เกิดขึ้นโดยเฉพาะระหว่าง ปี 1945-1948 เมื่อเขาเป็นอาจารย์สอนจิตวิทยาที่ มหา
 วิทยาลัยอินเดียนา สกินเนอร์ได้สร้างห้องกระจกที่เรียกว่า Air-Crib หรือ A mechanical
 baby-tender เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ทารกจะได้ไม่ติดนิสัยหงุดหงิดระทมท้อเนื่อง
 จากความไม่สบายกาย และยังเป็นห้องที่ปลอดภัยเพื่อโรคสำหรับทารกด้วย สกินเนอร์สร้างห้องด้วย
 กระจกใหญ่ ปรับอุณหภูมิอย่างเหมาะสม กันเสียงรบกวน ห้องนี้สร้างเพื่อเลี้ยงดูเด็กในวัยเจริญ
 เต็มวัย เด็กสามารถนอนหลับหรือเล่นอยู่นานนี้ได้โดยปราศจากสิ่งรบกวน และอุณหภูมิที่เหมาะ
 สมทำให้ไม่ต้องสวมใส่เสื้อผ้า สกินเนอร์ได้ทดลองกับบุตรสาวของเขาชื่อ Deborah เธอได้รับ
 การเลี้ยงดูในห้อง Air-Crib ระหว่างช่วง 2 ขวบแรก อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีผู้ปกครองอื่น
 สนใจและนำบุตรของตนมาร่วมทดลองด้วย แต่ทางมหาวิทยาลัยไม่ยอมรับหลักการนี้⁴⁴

ลักษณะการเลี้ยงทารกในห้อง Air-Crib มีปรากฏาน วอลเติน ู ขั้นตอนการ
 เลี้ยงดูจะเหมือนที่สกินเนอร์ใช้กับ Deborah บุตรสาวของเขา เด็กทารกแรกเกิดจนถึง 12
 เดือน จะอยู่รวมกันในห้องกระจกขนาดใหญ่ ห้องกระจกนี้จะถูกกั้นด้วยผนังกระจกแบ่งเป็น
 ห้องขนาดย่อยสองห้อง ห้องหนึ่งมีผนังกระจกกันเป็นห้องเล็ก ๆ สำหรับเด็กแรกเกิดแต่ละคน
 อีกห้องหนึ่งถูกปล่อยว่างเป็นพื้นนอนของเด็กอายุ 6-11 เดือน พื้นห้องปูด้วยเบาะหุ้มพลาสติก
 ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อการทำความสะอาด เด็กแต่ละคนจะนุ่งผ้าอ้อมเพียงผืนเดียว เด็กเหล่านี้จะ
 นอนหรือเล่นอยู่บนเบาะพลาสติกนั้น อุณหภูมิภายในห้องถูกควบคุมให้เหมาะสมกับอุณหภูมิร่างกายของ
 เด็ก อุณหภูมิในห้องเด็กแรกเกิดจะอยู่ประมาณ 88° - 90° ฟ และอุณหภูมิภายในห้องเด็กอายุ 6
 เดือนขึ้นไปจะอยู่ประมาณ 80° ฟ ผู้ดูแลจะสังเกตอุณหภูมิที่เหมาะสมต่ออุณหภูมิร่างกายของเด็กจาก
 ปฏิกริยาของเด็กนั่นเอง ห้องกระจกแห่งนี้สร้างเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อโรคจากภายนอกมาสู่เด็ก
 ผู้ใหญ่อื่น ๆ จึงไม่ได้รับอนุญาตเข้าไปยุ่งในห้องกระจกแห่งนี้โดยพลการ ในช่วงอายุปีแรกของ
 ชีวิต เด็กได้รับการปกป้องจากความรู้สึกขัดข้องใจที่เกิดจากความรู้สึกไม่สบายกาย เด็กในวัยนี้
 ยังช่วยตัวเองไม่ได้ เมื่อเขาได้รับความไม่สบายกาย เช่น อากาศร้อน อากาศชื้นเกินไป

⁴⁴Charls, Mority, Current Biography Yearbook 1964 . (The
 United State of America : The H.W. Company ,1964), p. 422.

เสื้อผ้าผิดรูปทรง จุกเข้าจุกมือขัดขวางการเคลื่อนไหวของมือหรือเท้า เด็กไม่สามารถจัดปัญหาเหล่านี้ได้เอง เขาจะเกิดความรู้สึกหงุดหงิดขัดข้องใจ การร้องไห้ของเด็กเป็นเครื่องแสดงออกถึงความขัดข้องใจของเด็ก วิธีสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยให้สุขภาพจิตของเด็กดี⁴⁵

ตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่ามาไซเพียงนักอุดมคติอย่างเดียว เช่น ทฤษฎีในเรื่อง วอลเต็น กับการมาปฏิบัติจริงกับบุตรสาวของเขามีหลักการคล้ายกันย่อมแสดงให้เห็นความเป็นนักวิทยาศาสตร์ในการทดลองเพื่อพิสูจน์ทฤษฎี

นอกจากทฤษฎีพฤติกรรมนิยมแล้ว สกินเนอร์ยังเป็นนักจิตวิทยาที่สนใจเรื่องการเสริมแรง (Reinforcement) เขาได้อธิบายทฤษฎีนี้ได้ละเอียดกว่าคนอื่น บางคนจึงเรียกทฤษฎีนี้ว่า "Skinner's Reinforcement Theory"⁴⁶ สกินเนอร์ให้ความสำคัญกับการเสริมแรงว่ามีอิทธิพลมากต่อการเรียนรู้ กล่าวคือ การกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงเป็นสิ่งช่วยให้การตอบสนองต่อสิ่งเร้าปรากฏซ้ำอยู่เสมอ จนทำให้เกิดความเคยชิน พอพบสิ่งเร้าเดิม การตอบสนองเช่นเดิมก็เกิดตามมาจนเกิดเป็นการเรียนรู้

ตัวอย่างการใช้หลักการเสริมแรงในเรื่อง วอลเต็น ได้แก่ สังคมวอลเต็น ควบคุมสมาชิกในสังคมด้วยการเสริมแรงทางบวกคือ ถ้าเขาฝ่าฝืนระเบียบสังคมไม่มีการลงโทษ แต่ก็จะไม่ตอบแทนสมาชิกด้วยสิ่งที่เขาชอบ ดังนั้นสมาชิกจะเรียนรู้ว่าการกระทำใดได้ผลตอบแทนที่พอใจ เขาก็จะกระทำเพิ่มขึ้น แต่การกระทำใดที่ไม่ได้รับผลตอบแทนที่พอใจ สมาชิกจะเรียนรู้ที่จะลดพฤติกรรมนั้น อาทิเช่นงานที่ต้องการให้สมาชิกทำก็จะมีหน่วยค่าตอบแทนสูง เป็นต้น

ด้วยหลักการเสริมแรงนี้เอง สกินเนอร์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำทฤษฎีเรียนสำเร็จรูป (Programed Learning) และเครื่องช่วยสอน (Teaching Machine) มาใช้ในการ

⁴⁵สิริอร วิชาวุธ, "สังคมอุดมคติ" วารสารบูรพปริทัศน์ (9 กุมภาพันธ์ 2527): 31

⁴⁶กันยา แสงสุวรรณ, จิตวิทยาทั่วไป (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บำรุงสาสน์, 2532),

เรียนการสอน ตั้งแต่ ค.ศ.1950 เป็นต้นมา⁴⁷ สกินเนอร์กล่าวถึง "เครื่องช่วยสอน" ในเรื่อง "News From Nowhere, 1984" ซึ่งเป็นบทสั้น ๆ 1 บทในหนังสือชื่อ Upon Further Reflection (1987) กล่าวถึง "วอลเดิน ๗ ในปี 1984" สกินเนอร์ให้บุรีริสเล่าถึงการศึกษานักเรียนของ "วอลเดิน ๗ ในปี 1984" ว่า ไม่มีโรงเรียนอีกต่อไป ระบบการศึกษาใช้เครื่องช่วยสอนมาแทนที่

The schools in Walden Two were no longer as I had described them. Teaching machines had come into use-at first rather crude mechanical devices, but then computers.⁴⁸

เครื่องช่วยสอน (Teaching machines) จะจัดสอนเป็นโปรแกรมมาให้แต่ละคน เรียนรู้ด้วยตนเอง ถ้าค้นคว้าผิดโปรแกรมก็จะมีคำว่า "Promptes" เพื่อให้ค้นหาคำตอบใหม่ แต่ถ้าถูกต้องจะมีคำว่า "Primed" หลักการเรียนด้วยเครื่องช่วยสอนจะใช้หลักการค้นพบด้วยตนเอง (Of Course we learn by discovery) การเรียนรู้จึงเกิดจากแรงเสริมของการค้นพบ ซึ่งจะมีประโยชน์กว่าใช้วิธีสอนในโรงเรียน แต่ละคนจะสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตน

อิทธิพลเรื่องทฤษฎีการเสริมแรง จึงมีความสำคัญต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาที่สำคัญที่สกินเนอร์เสนอไว้ในเรื่อง วอลเดิน ๗

อิทธิพลของ Pavlov

Pavlov เป็นนักสรีรวิทยาชาวรัสเซีย สกินเนอร์ได้กล่าวถึงอิทธิพลของ Pavlov ในอเมริกาจากบทที่ชื่อว่า "Pavlov's influence on Psychology in America" ในหนังสือชื่อ Upon Further Reflection (1987) ว่านักจิตวิทยาชาวอเมริกาได้ยืมชื่อ Pavlov จาก R.M. Yerkes และ S. Morgulis ผู้ซึ่งพิมพ์หนังสือของ Pavlov ออก

⁴⁷Charls, Moritz, Current Biography yearbook 1964, p.422

⁴⁸Skinner, B.F., Upon Further Reflection , p. 185.

จากนายนปี 1909 ชื่อ The Method of Pavlov in Animal Psychology Pavlov ได้ทดลองกับสุนัข สุนัขจะเกิดการเรียนรู้เมื่อสิ้นกระดิ่งแล้วเอาผลเนื้อใส่ปากสุนัข สุนัขจะหลั่งน้ำลายออกมา เมื่อทดลองซ้ำหลาย ๆ ครั้ง แม้ภายหลังสิ้นกระดิ่งอย่างเดียว สุนัขก็จะหลั่งน้ำลายออกมาได้

Pavlov เสียชีวิตแล้วเกือบ 50 ปี เมื่อ สกินเนอร์กล่าวถึง Pavlov ในบทความของเขา สกินเนอร์อ้างการที่ต้องกล่าวถึง Pavlov เพราะ สกินเนอร์ เคยศึกษางานของ Pavlov สมัยเรียนและสนใจศึกษาจิตวิทยาทางด้านพฤติกรรมเหมือนกัน

สกินเนอร์อ้างว่าไม่มีนักจิตวิทยาอื่นใดที่อิทธิพลจากงานของ Pavlov ยกเว้น วัตสัน (John B. Watson : เขียนเรื่องพฤติกรรมนิยม 1912) วัตสัน ยกย่องว่า Pavlov สามารถอธิบายความหมายของพฤติกรรมได้ดี สกินเนอร์อ้างคำพูดของวัตสันในปี 1937 ว่า

When I began to dig into the vague word HABIT that I saw the enormous contribution Pavlov had made, and how easily the conditioned response could be looked upon as the unit of what we had all been calling HABIT . I certainly, from that point on , gave the master his due credit.⁴⁹

ในเดือนพฤศจิกายน 1931 Konorski และ Miller นักสรีรศาสตร์ชาวโรแลนด์ขอเพิ่มทฤษฎีเงื่อนไขแรงสะท้อน เขาทดลองช็อตไฟฟ้าสุนัขที่ขา และให้อาหาร ผลคือเมื่อสุนัขได้อาหารมันจะมีอาการเกร็งขาแม้จะไม่ได้ช็อตไฟฟ้า นักสรีรศาสตร์ทั้งคู่เดินทางไปเลนินกราดเพื่อขอให้ Pavlov เปลี่ยนแปลงทฤษฎีของเขา ในการประชุมกันเมื่อวันที่ 20 เมษายน 1932 Pavlov ได้กล่าวชมเชยและให้ความเชื่อถือ Konorski และ Miller และตกลงเพิ่มเติมทฤษฎีของเขาว่า "การตอบสนองสิ่งเร้ามาจากสิ่งเร้าทั้งที่พอใจและไม่พอใจ ถ้าได้มีการวาง

⁴⁹Ibid., p. 186.

เงื่อนไขที่ถูกต้องหรือดำมีการให้รางวัลพฤติกรรมนั้น " (Conditioned stimuli for either attractive or noxious substances) ซึ่งเดิม Pavlov าทฤษฎีของเขาเพียงว่า "เงื่อนไขการตอบสนองสิ่งเร้ามาจากสิ่งที่พออาจเพียงเท่านั้น"

สกินเนอร์เองยอมรับว่าเขาประทับใจงานทฤษฎีเงื่อนไขขบวนการสะท้อน (Conditioned Reflexes) ของ Pavlov แต่เมื่อสกินเนอร์ได้ทำการทดลองกับสัตว์ต่าง ๆ อาทิเช่น ฝึกหนูให้กดคันโยกและให้อาหารเมื่อมันทำสำเร็จ ปรากฏว่าหนูเกิดการเรียนรู้ว่าถ้ามันกดคันโยกมันจะได้อาหารเป็นตามทฤษฎีของ Pavlov เรื่อง "การตอบสนองสิ่งเร้า" แต่สิ่งที่แตกต่างมาอีกข้อคือ เมื่อใดที่หนูหิว แม้ไม่มีอาหารให้เห็นมันจะกดคันโยก แสดงว่าหนูเกิดการเรียนรู้และการกดคันโยกอยู่ภายใต้การควบคุมของจิตใจ ไม่ใช่จากสิ่งเร้าคืออาหารที่เห็นเป็นตัวกระตุ้นให้มันกดคันโยก สกินเนอร์ได้เสนอผลการทดลองที่การวางเงื่อนไขมีความแตกต่างจาก Pavlov ในหนังสือบทความจิตวิทยาเรื่อง The Shaping of a Behaviorist (1954)⁵⁰

การเรียนรู้แบบจงใจกระทำหรือการวางเงื่อนไขแบบแสดงอาการกระทำ (Operant Conditioning)

สกินเนอร์ในฐานะนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมได้รับยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งทฤษฎีการเรียนรู้และหลักการเสริมแรง สกินเนอร์เป็นผู้ใช้คำว่า "Operant Conditioning" หรือ "Instrumental Learning" เขามีความเห็นเหมือนนักจิตวิทยาชื่อ Thorndike ว่าการเสริมแรง (Reinforcement) เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ แต่สกินเนอร์เห็นแตกต่างจาก Thorndike ว่า การเชื่อมโยงการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากรางวัล (Reward) และการตอบสนอง (Response) ไม่ใช่สิ่งเร้า (Stimulus) และการตอบสนอง สกินเนอร์ได้ทดลองและประกาศทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบแสดงอาการกระทำ (Operant Conditioning) ในปี ค.ศ. 1935⁵¹

⁵⁰Ibid., p. 189.

⁵¹กันยา แสงสุวรรณ , จิตวิทยาทั่วไป , หน้า 189.

สกินเนอร์ได้ทดลองด้วยการสอนหนูเล่นบาสเกตบอล เมื่อหนูโยนบอลเล็ก ๆ เข้าห่วง หนูมันจะได้อาหาร เมื่ออาทิตย์หนูหวและต้องการอาหารมันจะตั้งใจและพยายามโยนลูกบอลเข้าห่วงให้ได้ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบแสดงอาการกระทำของสกินเนอร์จึงเป็นการเรียนรู้ที่อยู่ได้บังคับจิตใจ ต่างจากการเรียนรู้ของ Pavlov ที่เรียกว่า "การเรียนรู้แบบคลาสสิก" เป็นการเรียนรู้ที่เกิดโดยไม่ได้อยู่ใต้การควบคุมของจิตใจ เช่น สุนัขพอได้ยินเสียงระฆังก็น้ำลายไหลเพราะเคยกินอาหารพร้อมได้ยินเสียงระฆัง เสียงระฆังเป็นสิ่งที่เร้าต้องการสนองตอบมา

สกินเนอร์นำทฤษฎี Pavlov มาใช้ในเรื่อง วอลเต็น ู มีการควบคุมฝูงแกะไม่ให้ ออกนอกเขตโดยท้าวไฟฟ้าช็อต ครั้งต่อไปเมื่อฝูงแกะเห็นรั้วก็จะไม่ออกนอกบริเวณที่กำหนด ช่วยให้ดูแลง่าย แต่ที่สำคัญกว่านั้นสกินเนอร์ใช้ทฤษฎีของเขาเองเรื่องการเรียนรู้และการวางเงื่อนไขแบบแสดงอาการกระทำมาเป็นหลักการบริหารสังคมวอลเต็น ู กล่าวคือ สกินเนอร์ เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งอยู่ได้บังคับของจิตใจ ถ้ามีสิ่งสนองตอบที่ถูกต้องเป็นรางวัลให้ บุคคลจะพอใจและกระทำสิ่งนั้น สังคมของ วอลเต็น ู จึงเน้นที่การทำให้สมาชิกได้กระทำตามความพอใจ โดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการบังคับ อาทิเช่น ในระบบการศึกษา วอลเต็น ู ไม่มีการให้คะแนนเป็นเกรด ไม่มีหน่วยกิต ไม่มีปริญญาบัตร เด็กจะเลือกเรียนรู้วิชาตามความพอใจและถนัดของตน พวกเด็กจึงพอใจที่ได้เรียนตามความสามารถ เขาจะรู้สึกกระตือรือร้นและอยากรู้้อยากเห็น สังคม วอลเต็น ู ไม่มีสถาบันโรงเรียนแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ แต่สภาพแวดล้อมก็อำนวยความสะดวกการเรียนรู้จนตลอดชีวิต มีห้องสมุดห้องปฏิบัติการให้สมาชิกได้ทดลองศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

วิศวกรรมพฤติกรรม (Behavior Engineering)

วิศวกรรมพฤติกรรม คือการปรับพฤติกรรมให้เป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ สกินเนอร์ เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม หากเราสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกให้เกิดพฤติกรรม และสภาพแวดล้อมที่สร้างขึ้นสะดวกในการเคลื่อนไหวมนุษย์ก็มีแนวโน้มจะกระทำพฤติกรรมนั้นมากขึ้น⁵²

⁵²ลิวริออร์ วิชาวุธ, สังคมอุดมคติ, หน้า 29.

ตัวอย่างในสังคม "วอลเดิน ู" สกินเนอร์ใช้ที่เพรเซอร์ตัวละครเอกเป็นผู้สร้างสังคมจำลองซึ่งปฏิบัติตามหลักการ "วิศวะการพฤติกรรม" พฤติกรรมของสมาชิกจะเป็นการเคลื่อนไหวอย่างมีประสิทธิภาพ และเปลืองแรงน้อยที่สุด เช่น มีการจัดเวลาอาหาร การทำงานของแต่ละกลุ่มคนมาทำตรงกัน ดังนั้นจึงไม่เกิดสภาพการแออัดเบียดเสียดในช่วงเวลาเดียวกัน การเคลื่อนไหวของบุคคลจึงคล่องแคล่วไม่เสียเวลาหรือในการปลูกสร้างอาคารจะคำนึงถึงประโยชน์และสะดวก เช่น เมื่อสมาชิกออกปฏิบัติงานนอกที่พักจะไม่ต้องห่วงกับสภาพภูมิอากาศ อาคารจะก่อสร้างต่อเติมออกไปเรื่อย ๆ และระหว่างทางเดินไปหากันจะมีหลังคาคลุมตลอดทาง

อิทธิพลของเฮนรี เดวิด ธอโร (Henry David Thoreau :1817-1862)

ธอโร เป็นนักประพันธ์คนสำคัญของอเมริกาในศตวรรษที่ 19 เขาได้เขียนงานสำคัญเรื่อง วอลเดิน (Walden) หรือ Life in the Woods(1845) วอลเดินกล่าวถึงการกลับไปใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายใกล้ชิดธรรมชาติ ธอโรได้เริ่มเขียนงานบันทึกเรื่อง วอลเดินในปี 1846 เมื่อเขาได้ไปทดลองใช้ชีวิตอยู่ในป่าริมบึง วอลเดิน เป็นเวลาสองปี ธอโรสังเกตและจดบันทึกปรากฏการณ์ธรรมชาติและเสนอปรัชญาความคิดของเขาด้วย

ผลงาน วอลเดิน ของธอโร เป็นงานชิ้นสำคัญที่มีผู้วิจารณ์ว่า

งานวอลเดินนี้ได้ส่งอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงต่อนักคิด นักเขียนและปัญญาชน ทั้งตะวันออก และตะวันตกมากมายนับไม่ถ้วน แม้หม่อมราชวงศ์ถนัดศรีเองก็ได้แรงบันดาลใจมาจากงานชิ้นนี้(และจาก Civil Disobedience) ให้ท่านก่อตั้งขบวนการสัตยาเคราะห์ หรือขบวนการอหิงสา คือการพึ่งตนเองและการต่อสู้อย่างสันติวิธี⁵³

⁵³ธอโร, เฮนรี เดวิด ,วอลเดิน แปลโดย สุริยฉัตร ชัยมงคล (กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น , 2534), หน้า 18.

สกินเนอร์เองก็ได้แรงบันดาลใจจากเรื่อง วอลเดิน ของธอร์ด้วย เขาได้นำหลักการฟังตนเองและการต่อสู้อย่างสันติวิธีมาใช้เป็น "หัวใจ" ของ วอลเดิน ๗ หมวด เข้ากับหลักการ "วิสวการพฤติกรรม" ของตนเอง

สกินเนอร์ได้ให้พรเซอร์อธิบายที่มาของคำว่า "Walden Two" ว่าเป็นการเล่นคำ หมายถึง Walden ที่ 2 และ "Walden, Too" คือเป็นเช่นเดียวกับ วอลเดิน ของธอร์ด้วย

สังคมวอลเดิน ๗ เกิดจากการรวมตัวโดยสมัครใจของสมาชิกผู้มีความเห็นร่วมกัน คือ สร้างสังคมที่มีการนำความรู้ทางจิตวิทยาและวิทยาศาสตร์มาเป็นศาสตร์สำคัญในการดำเนินวิถีชีวิต สังคมวอลเดิน ๗ ฆ่าสัตว์ที่หุคหนึ่งหรือเป็นความเพ้อฝัน สกินเนอร์สร้างวอลเดิน ๗ เป็นชุมชนแห่งหนึ่งในอเมริกา การสร้างสังคมนี้ไม่จำเป็นต้องก่อการปฏิวัติล้มล้างรัฐบาล หรือ โค่นล้มระบบการปกครอง หรือระดมมวลชนเชื่อให้ครมมาทำตาม แต่ผู้มีความเห็นร่วมกันเหล่านี้ จะร่วมมือกันสร้างสังคมของตนเอง และสมัครใจใช้ชีวิตอยู่ในสังคมวอลเดิน ๗ ที่ตนร่วมกันสร้าง หากเป็นสังคมที่จริงจังก็จะมีผู้ปฏิบัติตามโดยไม่ต้องระดมมวลชนเชื่อหรือใช้กำลังบังคับ

สกินเนอร์สร้างวอลเดิน ๗ ด้วยหลักการ "ฟังตนเองและสันติวิธี" เช่นเดียวกับธอร์ เขาประทับใจกับความเรียบง่าย ความกล้าหาญของธอร์ผู้แสวงหาสัจธรรมในลำเนาไพรที่วิเวกอันเป็นที่สถิตแห่งปัญญา สกินเนอร์จึงถือว่าการตั้งชื่อสังคมของเขาว่า วอลเดิน ๗ เป็นการให้เกียรติกับหลักอหิงสาและความเป็นปัจเจกบุคคลของธอร์ "That was the Thoreauvian side of Frazier, and I liked it. Why fight the government?" (Walden Two, p. 307.)

ผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ 2 และลัทธิชาตินิยม

ภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในปี 1929 ก่อให้เกิดลัทธิชาตินิยมขึ้นในเยอรมนีและอิตาลี เกิดลัทธินิยมทหารขึ้นในญี่ปุ่น จะเห็นได้จากคำขวัญที่อ้างเพื่อการรุกรานมาจากรากฐานของความเป็นชาตินิยม เช่นฮิตเลอร์ผู้นำของเยอรมนีมี

ความมั่นใจที่จะดำเนินการเพื่อบรรลุถึงจุดประสงค์ของเขาที่ได้เขียนไว้ในหนังสือชื่อ "การต่อสู้ของข้าพเจ้า" (Mein Kampf) ฮิตเลอร์ได้เสนอว่าเยอรมันจะต้องรวมดินแดนทุกแห่งที่มีชาวเยอรมันอาศัยอยู่ให้เข้ามาอยู่ภายใต้ร่มธงเดียวกัน อันรวมทั้งดินแดนที่สูญเสียบานสงครามโลกครั้งที่หนึ่งกับออสเตรียทั้งประเทศ

สกินเนอร์ได้ตระหนักถึงภัยร้ายจากลัทธิชาตินิยม หลักการสำคัญอย่างหนึ่งของวอลเติน ฟู คือไม่มีวีรบุรุษ "This is a world without heroes" ทั้งนี้เพราะลัทธิชาตินิยมจะเน้นการยกย่องวีรบุรุษ

ดังได้กล่าวแล้วว่าสังคมวอลเติน ฟู มีหลักการสำคัญในการปรับพฤติกรรมมนุษย์ให้เป็นไปตามทางที่เหมาะสม ซึ่งเรียกว่า "Behavior Engineering" สกินเนอร์เกรงว่าผู้อ่านที่ใหม่เข้าอาจจะตีความว่าเป็นแบบเดียวกับลัทธิฟาสซิสต์ของมุสโสลินี และฮิตเลอร์ เขาจึงให้เพรเซอร์เป็นผู้ปฏิเสธ

"I can see no similarity whatsoever between Walden Two and the gansterdom of a Mussolini or Hitler"

(Walden Two, p.232)

ผลปรากฏว่ามีผู้อ่านผู้วิจารณ์ที่เข้าใจว่าระบบของสกินเนอร์เป็นฟาสซิสต์ดังที่สกินเนอร์เกรง โดยเฉพาะนักวิจารณ์คนสำคัญ คือ Joseph Wood Krutch ได้เขียนวิจารณ์ว่า สกินเนอร์จะทำได้ทำลายความเป็นปัจเจกชนด้วยการเปลี่ยนนิสัยและอคติ แล้วอ้างว่าเป็นวิธีทำให้คนเป็นคนสมบูรณ์แบบ

...perfect mankind by making individual men incapable of anything except habit and prejudice⁵⁴

⁵⁴Charles, Moritz, Current Biography Yearbook 1964 ,p. 423.

กล่าวโดยสรุป สกินเนอร์เป็นนักจิตวิทยาคนสำคัญของยุค ได้รับเชิญเป็นสมาชิกองค์การสำคัญ ๆ อาทิเช่น The National Academy of Sciences , the American Philosophical Society , The American Academy of Arts and Sciences, The American Psychological Association ฯลฯ ความเป็นนักจิตวิทยาและเจ้าของทฤษฎีทางพฤติกรรมนิยม เช่น "การวางเงื่อนไขแบบจงใจกระทำ" วิศวกรรมพฤติกรรม (Behavior Engineering) สกินเนอร์จึงได้เผยแพร่หลักการปรากฏานนวนิยายแนวสังคมอุดมคติเรื่อง วอลเติน ๗

๑. ศึกษาเปรียบเทียบภูมิหลังทางสังคมของนวนิยายทั้ง 3 เรื่อง

หากเราศึกษาเปรียบเทียบเรื่อง อะโม่เคิร์น ยูโทเปีย เมืองนิมิตร และ วอลเติน ๗ ในด้านภูมิหลังทางสังคมของผู้ประพันธ์นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง อาจจะสามารถชี้ให้เห็นข้อเปรียบเทียบที่เหมือนและแตกต่างกันดังนี้

๑. เปรียบเทียบภูมิหลังร่วมทางประวัติศาสตร์สากลปี ค.ศ. 1871-1945

๑.๑ ลัทธิชาตินิยม

ตั้งแต่ ค.ศ. 1871-1945 ได้เกิดสงครามโลกขึ้นถึงสองครั้ง คือช่วงระหว่าง ปี ค.ศ. 1914-1919 และสงครามโลกครั้งที่ 2 ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1939-1945 สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของสงครามโลกทั้งสองครั้งคือการแพร่หลายของลัทธิชาตินิยม

เวลส์เขียนแกลงว่า เขาก็เป็นคนหนึ่งที่เคยได้รับการอบรมศึกษาตามแบบชาตินิยม

เวลส์เคยอ่านงานของ J.R. Green เรื่อง History of the English people (1874) ซึ่งเขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติอังกฤษ เวลส์ได้กล่าวว่าเขาต้องเรียนแต่ประวัติศาสตร์อังกฤษ ภูมิศาสตร์อังกฤษ งานของ J.R. Green มีอิทธิพลต่อเวลส์โดยตรงและทั้งที่ผู้อื่นนำมาถ่ายทอด ทำให้จิตใจของเวลส์ถูกดึงดูตไปในกระแสความคิดว่า ตนเองเป็นพวกเผ่าพันธุ์นอร์ดิกผสมทองคำสีฟ้า ดังที่เวลส์กล่าวไว้

It was made a matter of general congratulation about me that I was English. The flavour of J.R.Green's recently published (1874) History of the English People had drifted to me either directly or at second-hand, and my mind had leapt all too readily to the idea that I was a blond and blue-eyed Nordic, quite the best make of human being known...I was taught no history but English History,... and I learnt hardly any geography but British geography,...In those days I had an idea about Aryans extraordinarily like Mr.Hitler's.⁵⁵

เวลส์เองในสมัยอายุ 15-16 ปี ก็มีความภูมิใจและคิดว่าชาติอารยันเป็นชนชาติพิเศษดังที่ฮิตเลอร์เคยคิด แต่เมื่อเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาเขาจึงละเลิกจากทัศนคตินี้เสีย

ในเรื่อง อะ โวมเดิร์น ยูโทเปีย (1905) เวลส์ตระหนักถึงภัยร้ายของลัทธิชาตินิยม และต้องการขจัดไปจากสังคมอุดมคติ เวลส์ได้เขียนนามบทที่ชื่อว่า "Race in Utopia" กล่าวถึงอิทธิพลการศึกษาทางภาษาและมนุษยวิทยา ของ แมก มุลเลอร์ (Max Müller) เกี่ยวกับตระกูลทางภาษาซึ่งแบ่งตามเชื้อชาติ และงานเขียนประวัติศาสตร์ชนชาวอังกฤษ (Short History of the English People) ของ เจ.อาร์.กรีน (J.R.green) งานเหล่านี้ทำให้คนแต่ละเชื้อชาติยิ่งหลงมัวเมานในเชื้อชาติของตน เวลส์จึงเรียกศาสตร์พวกนี้ว่าเป็นสิ่งนอกรีตนอกรอย "The natural tendency of every man being towards a stupid conceit of all unlikeness, is traded upon by his bastard science. "

(A Modern Utopia, p. 329)

⁵⁵Wells,H.G. The Experiment in Autobiography , p. 100.

สำหรับความคิดของเวลส์ ความสูงส่งของชาติใดชาติหนึ่งที่อ้างสิทธิ์เพื่อควบคุมชาติอื่นเป็นสิ่งที่ เป็นไปไม่ได้ เขาได้เสนอผ่านผู้เล่าว่า

"Whether there is a race so inferior I do not know, but certainly there is no race so superior as to be trusted with human charges"

(A Modern Utopia, p. 337)

ภาพสังคมในอุดมคติของเวลส์จึงเป็นสังคมที่ไม่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติเนื่องจากเวลส์ตระหนักถึงความเป็นชาตินิยมที่นำไปสู่สงคราม ความยากลำบากความโหดร้าย

"They are shaping policies and modifying laws, and they will certainly be responsible for a large proportion of the wars, hardship, and cruelties the immediate future holds in store for our earth"

(A Modern Utopia, p. 329)

ข้อบกพร่องผิดพลาดของลัทธิชาตินิยมที่จะเกิดผลร้ายแรงต่อสังคมมนุษย์ ดังที่เวลส์แสดงไว้ใน A Modern Utopia นั้น ก็ปรากฏในงานของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคลด้วยเช่นกัน ม.ร.ว. นิมิตรมงคลได้พิมพ์เรื่อง เมืองนิมิตร ออกเผยแพร่ในภาคภาษาไทยเมื่อ พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) แต่ได้อาศัยเค้าเรื่องเดิมที่เขียนขณะอยู่ในที่คุมขังนักโทษการเมือง ชื่อเรื่องว่า The Sight of Future Siam เมื่อ พ.ศ. 2482 (ค.ศ. 1938) เหตุการณ์ในเรื่องจึงเป็นช่วงเวลาก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดขึ้น ผู้เขียนบรรยายเหตุการณ์ทางการเมืองโลกสมัยนั้นว่า

"... ครั้นเราจัดระบอบประชาธิปไตยยังไม่ทันเข้ารูป านยุโรปก็เกิด
 พัชธิสมจีน ซึ่งมิซซาก็เข้าสิงสถิตย้านจิตาใจคนหนุ่ม ๆ แทบทั่วโลก จนดูราวกับว่า
 โลกในอนาคตจะปกครองด้วยลัทธิพัชธิสม"

(เมืองนิมิตร, หน้า 20)

ส่วนสกินเนอร์เขียนเรื่อง วอลเดิน ทู ในปี ค.ศ. 1948 เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดได้
 ไม่นาน สกินเนอร์ได้บรรยายสภาพจิตใจของคนหนุ่มอเมริกันที่ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร เมื่อสงคราม
 สิ้นสุดพวกเขาก็ไม่อาจกลับไปมีชีวิตแบบเดิมได้ โรเจอร์ และ สตีฟ เจมนิคเป็นตัวละครที่
 แสดงบทบาทนี้

"Jamnik and I are like a lot of other young people
 right now. We can't make up our minds. We don't know what
 we want to do.

(Walden Two, p. 7)

สกินเนอร์ได้ทำให้เพรเซอร์ตัวละครสำคัญในเรื่องแสดงความคิดเห็นผ่านบทสนทนา
 วิเคราะห์แนวคิดของพวกฟาสซิสต์ที่ถือว่าเชื้อชาติของตนวิเศษกว่าชาติอื่นและอ้างสิทธิปกครองชาติอื่น
 แต่ความแตกต่างระหว่างเผ่าพันธุ์ของผู้เหนือกว่าหรือด้อยต่ำกว่าไม่มี

"The despots couldn't convert the people they
 conquered while pretending to be a superior race. Every
 principle which seemed to strengthen the governmental
 structure of Fascism when the war began proved to be an
 eventual weakness."

(Walden Two, p. 273)

1.2 ทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ล ดาร์วิน

ชาร์ล ดาร์วิน (Charles Darwin) เขียนเรื่อง "The Origin of Species (1859) และเรื่อง The Descent of Man (1871) และเป็นผู้คิดค้นทฤษฎีวิวัฒนาการ ดาร์วินไม่ได้พูดถึงปรัชญาสังคมแต่ก็มีนักสังคมวิทยาเอาไปตีความเพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมด้วย ทฤษฎีวิวัฒนาการของดาร์วินจึงมีความแพร่หลายในหลายสาขาวิชา อาทิ ปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา เป็นต้น⁵⁶

ทฤษฎีของดาร์วินจึงมีความสำคัญทั้งในชีววิทยา สังคมวิทยา หรือแม้แต่เศรษฐศาสตร์ สุดแต่ละสาขาจะตีความและนำไปประยุกต์ใช้อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ แต่ความสำคัญที่มีต่อเหตุการณ์ในช่วงระหว่างสงครามโลกทั้งสองครั้งคือ พวกด้อยลัทธิชาตินิยมได้ตีความไปว่าชาติของตนคือเผ่าพันธุ์ที่ถูกเลือกเฟ้นให้เป็นผู้เหนือกว่า เผ่าพันธุ์ที่ด้อยกว่าต้องถูกทำลาย ดังเช่น ฮิตเลอร์เชื่อว่าชนชาติอารยันซึ่งเป็นพวกนอร์ดิกเยอรมนี อันมีลักษณะรูปร่างสูงใหญ่ ผมสีทองตาสีฟ้า นั้นเป็น Master Race หรือเป็นชนชาติซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษที่จะปกครองโลกให้เจริญรุ่งเรืองได้ ส่วนชาวยิว นิโกร และเผ่าพันธุ์อื่นเป็นเชื้อชาติที่เลวร้าย จึงจำเป็นต้องถูกกวาดล้างให้สิ้นไปจากโลก⁵⁷

ในเรื่อง อะ รัม เดิร์น ยูโรปเปีย เวลส์ได้วิจารณ์พวกนักสังคมวิทยาและนักการเมืองที่ตีความทฤษฎีของดาร์วินว่าเป็นการใช้ศาสตร์ในทางที่ผิด ทำให้เกิดอคติว่าเผ่าพันธุ์ของตนสูงส่งกว่าผู้อื่น

⁵⁶จางงศ์ อติวัฒนะสิทธิ์, ประวัติแนวความคิดทางสังคม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2524), หน้า 87.

⁵⁷ปริษา ช่างขวัญอิน, ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 200.

The Great intellectual developments that centre upon the work of Darwin have exacerbated the realisation that life is a conflict between superior and inferior types,...These social and political followers of Darwin have fallen into an obvious confusion between race and nationality, and into the natural trap of partiotic conciet.

(A Modern Utopia, pp. 327-238)

เมื่อวิเคราะห์งานของสกินเนอร์จะพบแนวความคิดนี้ปรากฏในงานชัดเจน สกินเนอร์เห็นด้วยว่าทฤษฎีการแข่งขันตามธรรมชาติเพื่อที่ผู้ที่เหมาะสมจะเป็นฝ่ายอยู่รอด ตัวแทนความคิดนี้คือเฟร์เชอร์ซึ่งได้สนทนาแสดงทรรศนะกับบัวร์ริส บัวร์ริสได้บอกว่าสังคมวอลเดิน ๒ ก็อยู่ในกฎข้อนี้ด้วย

"But you acquired and developed the behavioral technology responsible for Walden two in a competitive culture. You were operating under the principle of the survival of the fittest"

(Walden Two, p. 298)

ตามทรรศนะนี้การแข่งขันทางปัญญาทางที่ถูกจะก่อให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น สังคมจะมีวิวัฒนาการที่ดีขึ้นเพื่อความอยู่รอด แต่ขณะเดียวกันสกินเนอร์ก็มีความเห็นสอดคล้องกับเวลส์ ว่ากฎนี้จะก่อให้เกิดความเสียหายถ้าตีความผิด เช่น เห็นว่าการแข่งขันนั้นหมายถึง การแข่งขันสร้างอาวุธ ทาสงครามเพื่อแสดงตนว่าเหนือกว่า เพราะรอดแน่ทั้งจริงแล้วผู้ที่ชนะรอดวิธีนี้ ว่าจะอยู่รอดปลอดภัย ผู้ที่ชนะด้วยการทำลายล้างผู้อื่นก็บอบช้ำเสียหายเช่นกัน

"Man's superior endowment has emerged from a struggle for survival and that fact has left its beastly mark. Those who survive have destroyed, and they have not survived unscathed"

(Walden Two, P.297)

นอกจากนี้ทฤษฎีของดาร์วินยังได้ให้กำเนิดความคิดสำคัญหลายประการ ที่มีอิทธิพลต่อการวิเคราะห์ถึงกึ่งปัญหาสังคมและธรรมชาติพัฒนาการทางการเมืองในระยะต่อมา ได้แก่ การให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อม และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับจักรวาลว่ามีลักษณะเคลื่อนที่หรือเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มิได้หยุดนิ่ง

แนวความคิดดังกล่าวสร้างทัศนคติสำคัญให้กับงานเขียนสังคมอุดมคติทั้ง 3 เรื่อง คือ เป็นสภาพสังคมที่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างในเรื่อง เมืองนิมิตร ผู้เขียนได้แสดงทรรศนะว่าการเปลี่ยนรูปแบบของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นระบอบราชาธิปไตย ประชาธิปไตย หรือเผด็จการล้วนแต่เป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงตามสิ่งแวดล้อม

"...มิใช่ว่าคณะรัฐบาลตั้งตัวของเขาขึ้นเป็นรัฐบาล โดยปราศจากอิทธิพลอื่น ความคิดเหล่านี้เป็นความจริงเพียงด้านเดียว ถ้าจะกล่าวว่ามีส่วนถูกมากที่สุดก็ต้องว่า รัฐบาลย่อมเกิดขึ้น และจะเป็นแบบใดนั้นก็สุดแต่อำนาจแห่งสิ่งแวดล้อม"

(เมืองนิมิตร , หน้า 19-20)

รัฐบาลานทรรศนะของผู้เขียนเมืองนิมิตร จึงมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ซึ่งความเปลี่ยนแปลงของรัฐบาลไปสู่อีกทฤษฎีที่ว่าด้วยสังคมมีลักษณะเป็นพลวัต

(Dynamic) คือทฤษฎีเกี่ยวกับความก้าวหน้าของสังคม เป็นสังคมที่มีวิวัฒนาการ ปรับตัวหรือจัด
รูปแบบใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพเงื่อนไขต่าง ๆ ในสังคม

ในเรื่อง อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย เวลส์ได้วิจารณ์ข้อแตกต่างระหว่างสังคม
อุดมคติเดิมก่อนสมัยของดาร์วิน และสังคมอุดมคติของเขาว่ามีความแตกต่างที่สังคมอุดมคติยุค
เก่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง มีความสุขบริบูรณ์ ขณะที่สังคมอุดมคติใหม่ของเขาเป็นรัฐของความหวัง
มีพัฒนาการไปสู่สิ่งที่ดีกว่า เขาเปรียบเทียบรัฐของเขาไม่ใช่อ้อมปรากการที่ลงหลักปักฐานแน่นอน
แต่เป็นเหมือนเรือที่ล่องเรือไปเพื่อพบจุดหมายที่ดีกว่า

ตัวอย่างที่ยกมาชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลกฎวิวัฒนาการของดาร์วินแสดงว่า สังคมเป็นสังคม
พลวัต คือต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด หรือในเรื่อง วอลเต็น ทู สังคมในเรื่องเป็นสังคม
พลวัตด้วยเช่นกัน สกินเนอร์อ้างว่าต้องมีการพัฒนาสังคมวอลเต็น ทู ไปเรื่อย ๆ สิ่งใดที่เป็น
ข้อบกพร่องจะได้รับการแก้ไขในอนาคต

สกินเนอร์ให้พรเซอรัอธิบายถึงนโยบายในวอลเต็น ทู ว่ามาจากหลักการเช่นเดียวกับ
กับวิทยาศาสตร์ที่ต้องมีการค้นคว้าต่อไปเพื่อให้ได้ผลการวิจัยใหม่แต่จะไม่มีคำว่าสมบูรณ์ เพราะ
วิทยาศาสตร์ก็มาจากกฎเดียวกันคือต้องแข่งขันปรับตัวไปตามสภาพแวดล้อม เมื่อรัฐในวอลเต็น
ทู ใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์จึงเป็นรัฐที่ไม่มีคำว่าสมบูรณ์พร้อม ยังคงต้องพัฒนาต่อไป

"Science in general emerged from a competitive
culture. It discovers the extraordinary fact that in order
to survive, we must in the last analysis not complete"

(Walden Two, p. 298)

และ

"By no means ! Nor would you wish to engineer general happiness for everyone under static conditions. We must never be free of that feverish urge to push forward which is the saving grace of mankind"

(Walden Two, p. 290)

กล่าวได้ว่านักเขียนทั้ง 3 ท่านนี้มีความเห็นเหมือนกันว่ารัฐหรือสังคมต้องมีวิวัฒนาการให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นอิทธิพลจากทฤษฎีวิวัฒนาการของดาร์วิน เมื่อเปรียบเทียบกับงานของเพลโต (Plato) ในเรื่อง อุทมรัฐ (Republic) หรือ ยูโทเปีย (Utopia) ของ เซอร์ โทมัส มอร์ (Sir Thomas More) จะเห็นได้ว่าไม่มีการกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมอุดมคติในวันข้างหน้า

2. เปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างในการใช้ศาสตร์สร้างสังคมอุดมคติ

ผู้เขียนนวนิยายแนวอุดมคติทั้ง 3 ได้เสนอสารการสร้างสังคมอุดมคติตามแนวความคิดของตนผ่านนวนิยาย เช่น อะโม่เดิร์น ยูโทเปีย ของเวลส์ แสดงให้เห็นอิทธิพลความคิดทางวิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์สำคัญในการสร้างสังคมอุดมคติ

เวลส์ได้ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ช่วยในการสร้างฉากของเรื่อง ได้แก่ ความรู้เรื่องมิติที่ 4 ของไอน์สไตน์ มีผลให้ฉาก อะโม่เดิร์น ยูโทเปีย ถูกสมมุติว่าเป็นอีกโลกซึ่งมีมิติเวลาซ้อนกันอยู่กับโลกปัจจุบันของมนุษย์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อีกเช่นกันที่เวลส์เสนอว่าเป็นสิ่งนำความสุข สะดวกสบายมาสู่มนุษย์ เช่นการเดินทางในโลกยูโทเปียจะสะดวกสบายด้วยรถไฟ รถรางซึ่งอาศัยเครื่องจักรไอน้ำ เครื่องจักรไอน้ำเป็นผลงานทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญในยุคศตวรรษที่ 18 เพราะช่วยให้มีการประดิษฐ์เครื่องกลที่ช่วยทุ่นแรงงานมนุษย์ และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ของยุคยังมีอิทธิพลให้เกิดการนำเหล็กมาทำเป็นเหล็กกล้ามีความหนาแน่น การหลอมให้เป็นรูปทรงตามต้องการ แต่ก็มี ความแกร่งและทนทาน

ผู้ปกครอง หรือชนชั้น "ชาวมัวร์" ใน อะโอมเดิร์น ยูโรปเปีย เป็นชนชั้นที่มีความรู้ในการบริหารงานโดยได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด และมีความกล้าหาญ ซื่อสัตย์ เมื่อผนวกกับศาสตร์ที่ปรากฏให้เรื่องนี้คือความรู้ทางวิทยาศาสตร์ มีผลให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการโลกใน อะโอมเดิร์น ยูโรปเปีย เป็นโลกของนักปราชญ์และนักวิทยาศาสตร์ของโลกของ อะโอมเดิร์น ยูโรปเปีย จึงมีความแตกต่างจาก อุตรมรัฐ (Republic) ของเพลโตซึ่งเป็นโลกของนักปราชญ์ แต่ อะโอมเดิร์น ยูโรปเปีย กล่าวอ้างความเป็นสมัยใหม่ของตนได้ด้วยการเสนอโลกของนักปราชญ์ผู้เป็นนักวิทยาศาสตร์นั่นเอง

ในเรื่อง เมืองนิมิตร์ (2487) ของนิมิตร์มงคล นั้น ผู้ประพันธ์ได้นำความรู้ทางชีววิทยามาอธิบายในเชิงการเมือง เช่นอธิบายว่ามนุษย์ทั้งโลกที่แท้มาจากเซลล์ชีวิตเดียวกันและแบ่งตัวออกไป มนุษย์ทั้งโลกจึงเป็นพี่น้องกัน ความเห็นของนักการเมืองลัทธิชาตินิยมที่แบ่งพวก เขาพวกเราจึงเป็นความเข้าใจผิด "นิมิตร์มงคล" รัับอิทธิพลความคิดของเวลส์มา แต่ในเรื่อง เมืองนิมิตร์ และ อะโอมเดิร์น ยูโรปเปีย มีความแตกต่างกัน คือ เวลส์เน้นวิทยาศาสตร์ในด้านกายภาพคือการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อเทคโนโลยี และความรู้ที่เป็นพิลึกก็คือเรื่องของเอกภพ เวลา เป็นต้น ส่วน "นิมิตร์มงคล" แม้จะกล่าวถึงเทคโนโลยีของวิทยาศาสตร์บ้างได้แก่ การประดิษฐ์รถยนต์เพื่อความสะดวกของมนุษย์ แต่นิมิตร์มงคล เน้นวิทยาศาสตร์ด้านชีววิทยา และนำวิทยาศาสตร์เรื่อง "ชีววิทยาของดาร์วิน" มาตีความในเชิงสังคม ลักษณะการนำวิทยาศาสตร์มาใช้จึงเป็นการประยุกต์ในเชิงสังคมวิทยา เช่นเดียวกับวิธีการของ เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์* (1850) ได้นำทฤษฎีวิวัฒนาการมาวิเคราะห์ปัญหาการเมือง วิทยาศาสตร์ของนิมิตร์มงคล จึงเป็นการประยุกต์ไปสู่สังคมวิทยามากกว่าจะเน้นที่ความเป็นวิทยาศาสตร์กายภาพ

*เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ เป็นนักสังคมวิทยาผู้นำทฤษฎีวิวัฒนาการเรื่อง "การวิวัฒนาการของดาร์วิน" มาตีความเปรียบเทียบกับวิวัฒนาการของสังคม

ศาสตร์ที่สำคัญอีกประการที่ปรากฏใน เมืองนิมิต แต่ไม่ได้เน้นมากนักเรื่อง อะโอมเติร์น ยูทเปีย คือศาสตร์ทางจิตวิทยาซึ่งเฟื่องฟูมาก เมื่อ Ivan P. Pavlov (1846-1936) ได้ทดลองการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขชนิดคลาสสิก (Classical Conditioning) ท้าให้ได้ข้อสรุปว่า "ถ้าได้มีการวางเงื่อนไขที่ถูกต้องเช่นมีการให้รางวัลแก่พฤติกรรมนั้น สิ่งเร้าอันเป็นที่มาแห่งรางวัลจะได้รับการสนองตอบ" ความคิดนี้ "นิมิตมงคล" ได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวางนโยบายสร้างแรงงานของประเทศโดยให้นักจิตวิทยาเป็นผู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปตามนโยบายรัฐ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนี้ไม่ช้าก็บังคับ แต่ดูพื้นฐานความเหมาะสมของแต่ละบุคคลด้วยการใช้ชีวิตประจำวันทางจิตวิทยาอีกเช่นกันว่าบุคคลนั้นมีนิสัยรับเอียงไปทางใด

ในศตวรรษที่ 19 นักจิตวิทยาคนสำคัญคือ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) นักจิตวิทยาชาวเวียนนา ได้วางรากฐานความคิดจิตวิเคราะห์ในปี 1900⁵⁸ โดยแบ่งจิตเป็น 3 ลักษณะ คือ จิตสำนึก (Conscious mind) จิตใต้สำนึก (Subconscious mind) และจิตไร้สำนึก (Unconscious mind)

ความคิดทางจิตวิทยาของฟรอยด์เป็นอิทธิพลสำคัญช่วยให้วิชาจิตวิทยาพื้นฐานศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา "นิมิตมงคล" เองได้กล่าวไว้ในเรื่อง เมืองนิมิต ว่าโลกของเขาเป็นยุคที่ชีววิทยาและจิตวิทยากำลังเฟื่องฟู "นิมิตมงคล" เห็นแนวทางการประยุกต์ชีววิทยาและจิตวิทยาเป็นนโยบายสร้างสังคมสยามในอนาคตตั้งที่เขาได้กล่าวไว้ในเรื่อง เมืองนิมิต ศาสตร์ในการสร้างสังคม เมืองนิมิต จึงต่างจากของเวลส์นั่นเองที่ว่า "นิมิตมงคล" ให้ความสำคัญกับชีววิทยาและจิตวิทยาอย่างมาก

สกินเนอร์นักจิตวิทยาคนสำคัญและเจ้าของงานประพันธ์ วอลเต้น ทุ เป็นบุคคลสำคัญในการใช้จิตวิทยาเป็นศาสตร์ในการสร้างสังคมอุดมคติแต่ศาสตร์ทางจิตวิทยาของสกินเนอร์

เน้นด้านการวิศวกรรมพฤติกรรม (Behavior Engineering) คือสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ และใช้ทฤษฎีการเสริมแรงในการควบคุมพฤติกรรมสมาชิกในชุมชนให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ จิตวิทยาของสกินเนอร์เป็นของกลุ่ม "พฤติกรรมนิยม" คือเน้นการสังเกตการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม

ในการสร้างสังคมอุดมคติของสกินเนอร์นั้น สกินเนอร์เน้นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผ่อนแรงด้วย เช่น สร้างห้องปรับอากาศเลี้ยงดูทารกจนถึง 12 ปี สร้างเทคโนโลยีเพื่อประหยัดแรงงานในครัว เป็นต้น โรงงานยูโทเปียจึงสร้างโดยศาสตร์ทางจิตวิทยาและวิทยาศาสตร์

กล่าวคือนักเขียนทั้ง 3 ท่านได้ใช้วิทยาศาสตร์ในงานเขียนสังคมอุดมคติของเขา แต่วิทยาศาสตร์ที่ใช้มีความแตกต่างกันเล็กน้อย เวลส์และสกินเนอร์ใช้หลักการของวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ในการทดลองและพัฒนาสังคม ส่วน "นิมิตรมงคล" ประยุกต์วิทยาศาสตร์สาขาชีววิทยาเพื่อตีความอ้างเป็นทฤษฎีสังคมวิทยา

ในส่วนของจิตวิทยานั้น "นิมิตรมงคล" และ สกินเนอร์ใช้เป็นนโยบายสำคัญในการควบคุมสมาชิกของสังคม เช่น "นิมิตรมงคล" แบ่งประเภทคนด้วยวิธีการทางจิตวิทยาเป็นอินโทรเวอดและเอ็กซ์โทรเวอด ส่วนสกินเนอร์ใช้หลักการควบคุมพฤติกรรมสมาชิกด้วยวิศวกรรมพฤติกรรมสำหรับเวลส์ไม่ได้อ้างถึงจิตวิทยาเป็นศาสตร์สำคัญที่เกี่ยวข้องในโลก อะ รม เคิร์น ยูโทเปีย

ความแตกต่างในการใช้ศาสตร์เป็นวัตถุดิบเพื่อสร้างสังคมอุดมคติในนวนิยายทั้ง 3 เรื่อง เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดค่านิยมของผู้ประพันธ์เป็นเรื่องของอัตตวิสัย ทศนคติและความสนใจในสาขาที่แตกต่างกันไป เวลส์เรียนจบและทำงานทางด้านวิทยาศาสตร์ เขาจึงนำวิทยาศาสตร์มาเป็นส่วนหนึ่งในเรื่อง ขณะที่สกินเนอร์เป็นนักจิตวิทยาจึงใช้ศาสตร์ทางจิตวิทยาเป็นนโยบายสำคัญในวอลเต็น ทุ ส่วน "นิมิตรมงคล" มีอาชีพเป็นทหาร และต่อมาเริ่มมีความสนใจการเมืองเมื่อถูกต้องโทษ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาของ "นิมิตรมงคล"

เป็นความรู้จากการอ่าน "นิมิตมงคล" จึงประยุกต์ความรู้ที่ได้มาใช้ในการวางนโยบายบริหาร
ประเทศสยามอนาคตแบบนักสังคมวิทยา มากกว่า เป็นนักวิทยาศาสตร์หรือนักจิตวิทยาโดยตรง

สภาพสังคมและภูมิหลังของผู้ประพันธ์มีบทบาทสำคัญในนวนิยาย และเป็นองค์ประกอบ
สำคัญในส่วนของ การวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์และทัศนคติหรือแนวเรื่อง ที่ผู้ประพันธ์ต้องการ
สื่อสารดังจะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบในตอนต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย